

კოლხური სერია

3

გამომცემლობა არტანუჯი

სერიის მთავარი რედაქტორი

ბუბა კუდავა

სერიის სარედაქციო კოლეგია

თამაზ ბერაძე

ირაკლი გოგატიშვილი

გიორგი კალანდია

თეა კალანდია

გურამ კარტოზია

დიმიტრი ლეთოდიანი

დავით ლომიტაშვილი

არიანე ჭანტურია

ISBN 99940-11-46-4 (სერია)

ISBN 978-99940-55-08-1 (დ. ფიფია, მეგრული ხალექსიკონი მასალები)

© გამომცემლობა არტანუჯი, 2008.

დანიელ ფიფია

მეგრული
სალექსიკონო
მასალები

რედაქტორები:

თამაზ ფიფია, გივი გოჯგუა

თბილისი

შინაარსი

თამაზ ფიფია, ნინათქმა	3
მეგრული სალექსიკონო მასალები	7
რეზიუმე (Summary)	84

წინათქმა

ნიჭიერი მწერლისა და მკვლევრის, თავდადებული მამულიშვილის დანიელ ფიფიას შემოქმედება მრავალმხრივ ღირსშესანიშნავია. მშობლიური ქვეყნისა და კუთხის უსაზღვრო სიყვარულით ანთებული აზალგაზრდა, მიუხედავად იმისა, რომ აკვანშივე მიღებული დამბლისგან მარჯვენა ხელფეხწართმეულია, ქუთაისის გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ, შესაშური ენერგიით ეწაფება ლიტერატურულ და მეცნიერულ საქმიანობას, კალმითა და სიტყვით ქედუხრელად იბრძვის იმპერიის კლანჭებისგან საქართველოს გასანთავისუფლებლად.

1924 წლის აგვისტოში, თბილისის უნივერსიტეტის მესამე კურსის სტუდენტი, 27 წლის დანიელ ფიფია, როგორც პოლიტიკურად არასაიმედო, ბოლშევიკებმა სრულიად უდანაშაულოდ დახვრიტეს და 80-იან წლებამდე მისი აშკარად ხსენება ფაქტობრივად აკრძალული იყო.

დანიელ ფიფიას დაბადებიდან 100 წლისთავის დღეებში (ქუჯი-ფარნავაზისა და კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოებების დიდი მონღოების შედეგად იუბილე შესანიშნავად ჩატარდა ქ. წალენჯიხაში 1996 წლის 14 ივნისს) ქუჯი-ფარნავაზის საზოგადოების ჟურნალ „აია“-სა და სხვადასხვა გაზეთში გამოშვიგულდა მიწაში ნამარხი თუ ბნელი სარდაფების კუთხე-კუნჭულებში მიჭუჭკული მისი ლექსები, პოემები, ზღაპრები და ცალკეული წერილები. ბევრი რამ მომავალში გამოსაქვეყნებელიც დარჩა.

ამ რამდენიმე წლის წინათ დანიელის ბიძაშვილის შვილის იგორ ფიფიას სახლში საგულდაგულოდ მოძიებისას, სხვა მნიშვნელოვან ნაწერებთან ერთად, გამოავლინეთ ეს შრომაც: „მასალები მეგრულ-ქართული ლექსიკონისათვის“ .

„მასალები მეგრულ-ქართული ლექსიკონისათვის“ ჩაწერილია ათიოდე სანტიმეტრის სიგრძისა და 5 სანტიმეტრის სიგანის მინიატურულ უბის წიგნაკში, რომელიც დანიელს თვითონვე აუკინძავს. სიტყვები ისე წერილი ასოებითაა ნაწერი, რომ ამოსაკითხად საჭირო ვახდა ლუპის გამოყენება. რამდენიმე ათეული სიტყვა მაინც ვერ ამოვიკითხეთ. წიგნაკის გარეკანი და ფურცლებიც ძალზე გაცვეთილია ზმარებისაგან. უტყობა, დანიელი ამ წიგნაკს თან დაატარებდა და სახელდახლოდ ავსებდა. ზოგიერთი სიტყვა, რომელთა მნიშვნელობა მას უთუოდ უნდა სცოდნოდა, განმარტებული არ არის. იგი, ალბათ, ამ სიტყვის გარშემო ფიჭის და, საერთოდ, ამ მასალების სრულყოფილ ლექსიკონად ჩამოსაყალიბებლად დროს იტოვებდა.

ცხადია, რომ დასცლოდა, იგი სხვადასხვა ადგილას გაფანტულ ჩანაწერებს მოაწესრიგებდა, სიტყვებს შესაბამისი თანამიმდევრობით განლაგებდა, მაგრამ შრომა ვერ დაასრულა და ჩვენც სალექსიკონო მასალები უურნალ „აია“-ში (№1, 1997 წ.) მკითხველს ისევე მიუწოდეთ, როგორც მის ჩანაწერებშია. ამასთანავე, ვაითვალისწინეთ მეგრულის კარგად არმცოდნე მკითხველის ინტერესებიც და სიტყვებს ჩამოვაცვილეთ ნახევარხმოვნების აღმნიშვნელი ასო-ნიშნები... გამონაკლისი მხოლოდ იქ დაუშვით, სადაც აუცილებლად მივიჩნიეთ. აქა-იქ ზოგი სიტყვის მნიშვნელობა ვერ ამოვიკითხეთ და ვერც განვმარტეთ, მაგრამ მაინც დავტოვეთ... ვინ იცის იქნებ სხვამ დააზუსტოსო, ან კიდევ იქნებ ჩვენვე მოგვცემოდა საშუალებდა ჩავესწორებინა წიგნად გამოცემისას.

XX საუკუნის დაბლევს პროფესორ იოსებ ყოფშიძის „მეგრული ენის გრამატიკას“ დართული მცირე მეგრულ-ქართული ლექსიკონის შემდეგ დ. ფიფიას ეს შრომა მეგრულ-ქართული ლექსიკონის შედგენის ერთ-ერთი პირველი ცდაა და იგი 90-იან წლებში გამოცემულ მეგრულ-ქართულ ლექსიკონთან შორის პირველად გამოქვეყნდა, რაც, ასე ვთქვათ, კარგი ფეხის გამოდგა, იმავე 1997 წელს ზედიზედ ცალკე წიგნებად დაიბეჭდა წარსულში გამოჩენილი ენათმეცნიერის

ქეტრე ჭარაიასა და დიდებული მამულიშვილის ვივი ულიაყას „მეგრულ-ქართული ლექსიკონები“, ხოლო, 1998 წელს – უდროოდ დაღუპული ცნობილი მეცნიერის ბეჟან კილანაყას „900 მეგრული სიტყვა“.

ვარაუდშიც ვაგვიმართლდა: სალექსიკონო მასალებს შესანიშნავი პატრონები გამოუჩნდნენ ბატონ კახაბერ კულაყასა და ბატონ ვივი ბოუჯუყას სახით. განუმარტავ სიტყვათა ახსნით სალექსიკონო მასალებს სასარგებლო კვალი დააბრუნა ბატონმა ინდიკო კვანცვესკირმა. ნაშრომის საბოლოო სახის ჩამოყალიბებაში ჩვენც მივიღეთ მონაწილეობა და ვფიქრობ ამ საერთო ძალისხმევამ უდროოდ დაღუპული მამულიშვილის ნაოცნებარს ნაწილობრივ მაინც შეასბა ფრთები.

წინამდებარე ლექსიკონი წარმოადგენს ვადაძეშავებულ, რედაქტირებულ შრომას. ამასთან, დადგენილია განუმარტავ სიტყვათა მნიშვნელობა და ვარიანტებიც კი. ამდენად, მკითხველს საშუალება ეძლევა მეგრულ-ქართული ლექსიკონის ერთ-ერთ საინტერესო გამოცემას შეავლოს თვალი, სხვა ლექსიკონებში აღუწუხებელი, ძველქართული ლექსიკონის შემამკობელი სიტყვები გაიაზროს და ახალი მარგალიტები ამოკრიფოს ქართული ენის უღრმესი შრეებიდან.

თამაზ შიშია

21. VII. 99 წ.

„...მეგრული ენა ლინგვისტურად თავისებური ენა არის, ქართულის ძმა ენა, და ამიტომაც დიან ძვორფას მასალას გვამლევს როგორც ზოგად განყენებით ენათმეცნიერებისათვის ეგრე თვით ქართველთა სიტყვიერებისათვის, რადგან ერთი უსაჭიროესი წყაროთაგანია ქართული ენის თეორიის გამოსაკვლევად და ნამდვილი გრამატიკის დასაფუძნებლად და მისი შესწავლა გვიქადის ქართველთა ეროვნული სულის ჰორიზონტის გაფართოებას, ჩვენი დედა-ენის შეგნებას და გაფართოებას...“

ნიკო მარა

„ყოველი ტომი ქართველთა სხეობითი ასექტია მთელის: საქართველოსი, ე.ი. ისეთი ნაწილი, რომლის თავისებურებაში მთელიც ცნაურდება: საქართველო.“

... ჩვენ, ქართველებს, ჯადევაც შეგვიძლია ვიამაყოთ სხვა ხალხთა პირისპირ, რომელთაც ასეთი შესხეულება ერისა და ტომის იშვიათად მოეხოვებათ. საქართველოს სიძლიერე სწორედ მის ტომთა ცოცხალ თავისებურებაშია.“

კრივოლა რობაქიძე

... მონათესავე მეგრულიდან რომ სიტყვა ქართულ ენაში შემოვიდეს ან პირიქით – ეს სასურველია. ეს პროცესი არამც თუ უნდა შევაფერხოთ, ორგანიზაციულადაც უნდა განვაფიქროთ ენის მრავალფეროვანობის გულისათვის.“

ნიკოლო მიწიშვილი

ა

ა - აი

აბარჯა - აივანი

აბაძმება - ატენა, აშლა

აბიძორაშა - ახმაურება

აბორჯება - იხ. ხუჯიშ ეციმა

აბორჯებუღი - მხარნაქცივი

(იხ. ხუჯი ეციმელი)

აბუკოლაშა -

აბუკოლაფირი - არეული

აბხახვილი - გამოცლილი, ეშმაკი

აბხვიხვილი -

აბაბა - ლანდი, ჩრდილი

აბაშა - სახნისი, კავი

აბშარა - საქონლის საჩიხი,

ბოსელი

აბვიბვიღებური - აკოკრე-
ბული

აღვალა - თავისთავზე მიწერა

ათეცალი - ასეთი

ათეჯგუა - ასეთი

ათეგაა - ჩანთა

ათენაიღირა - მოსყიდული

ათენაუნეში - ქვეშ მინაქცივი

ათოჯიღირი - მოსყიდვა

ათოჯუგურაშა -

ათოჯუნაშა - ქვეშ მოტანება

ათოჯუნაფილი - ქვეშ მოტა-
ნებული, ქვეშ მოქცეული

ათოჯვიტაშა -

აპა - ერთი

აპაბუცხა - ძალიან პატარა

აპაპა -

აპა პაპალი - ერთადერთი

აპანი - მხარე

აპარა - პირუტყვისათვის

საბლახოდ შემოღობილი

აპაშახ - ერთხელ

აპობუკოლაშა - არეულობა

ალაბი - არშინი

ალაბუა - არშინით გაზომვა

ალაზიმაშა - შედარება

ალაზონი - შაბნარი

ალაკვალა - ზუსტად შესგავსი

ალაღაშა - ჩაუარდნა

ალაშა - წაცდენა

ალაშვიტაშა - იღლიაში

ამოჩრა

ალაჭურუა - აცქვეტა, აწვეა

ალაჭვათირე - ლაფარო

ალაჭყვართუა - გრძელი

რამის მიღება

ალემა - დალოცვა

ალეშური - დალოცვილი

ალეირთენი - მაღალი სიცხე

ალეშიკიბირი - ნიჟარა

ალეშალი - ჩამავალი

ალენაველი (ალენალი) -

ჩანაველი

ალენაზიმაში - შენადარები

ალულა - ჩასვლა

ალულირი - ჩასული

ამართუაშალი - შემაქცივარი

ამატიზაფური (ფული)–შემ-
წვი

ამნაჰმენჯი –

ამნასანტი – ფერადი

ამჭუანი – ამ დილას

ანალუში – წამონაცდენი

ანართუში – შენაქცევი

ანალურა – შემონაკედომი

ანატირუში – შენაწევი

ანახირუში – შენაპირები

ანლა – მრავალი

ანლანერი – მრავალფერი

ანლადგული –

ანთარი – ღვთაება, რომლის

დღესასწაულია დიდ-

მარხვის პირველ დღეს

ანთხება – შეშინება

ანთხეული – შეშინებული

ანჭალა – ზეინი ჩალის

ანჯარი – იარაღი

ანჯარუა – საწნახელის

გვერდების ამოშენება

ანჯერი – მაღალი ბალახი

აკინანი – ღათქმა

არამხუტუ – ზღაპრული გმირი

არბამა – ამკარა

არბუნი – ნაჯახი

არდება – აგდება

არჰანი – როდინი

ართინანიჭკალა – ერთმანეთთან

ართიპიჯო – თანახმად

ართინანც – ერთმანეთს

ართიზა – ერთხელ

ართიშური – ერთსრულოვნად

ართუაზა – შექცევა

ართუაშილი – შექცეული

არტამცი – წელკაუი

არქემი – ექიმი

არქო – ყველა

ასაბასა – სხეული, ტანი

ასამ – ახლა

ასეინანი – ახლანდელი

ასეშა, ასეშახ – აქამდი

ასეშოლო – ახლავე

ატყურაზა – შეტყუება

აურამ – აქედან

აჰანი – შუბლთეთრი ხარი

აჰუნი – გაზაფხული

აჰუშიქა – ქილა

აჰსა – ბეჭი

ალურა – შემოკვდომა

აჟონება – გაოცება

აშალაზა – ჩეარდნა

აშატახუა – იაფად ყიდვა

აშაიღირი –

აშაჩილათა –

აშახოლაზა – ჩარევა

აშმაჰმენჯი – შუამავალი

აშმაჰმენჯური – საშუამავლო

აშნაჰურა –

აშნაჩილმითი – შენაცდენი,

შემლილი

აშნახადუში – შენაგებები

აშო – აქეთ

აშხარა - არაშხადა
აწოზაღაშა - შეგებება
აწოთომაშა - მოჩვენება
აწოხვალამა - შეხვედრა
ატიღობატი - გამაღებით
ატიროთება - შეწუხება
ატიშაშა - შეწვენა
ატიშაშური - შესაწვეი
ახაშო - ახლათ
ახირაშა - შეპირება
ახვალამა - შეხვედრა
აჯამი - ჯოუტი

ბ

ბაბა - მამა
ბაბაღუშა -
ბაბუ - პაპა
ბაბუშული - მამაპაეული
ბათილი - სწორი, ქვითი
ბაბუა - ტკეპნა
ბაღაბანი - ჭკუაღამჯდარი,
ჭკვიანი
ბაღანბარი - წასაგები
ბაღდალი - ბანცალი
ბაღძლი - შარი
ბაღძლიანი - შუოთიანი
ბაღძუა - ჩახლართვა
ბარბანჩია - ჩქარი
ბარბანჩია - გუზგუზა ცეცხლი
ბარბილი - გამარგვლული
ბარბუა - მარგულა

ბარდალი - უაზრო ლაპარაკი
ბართვი - ბურჭი
ბარსოუშ - სამაგალითო რამ
ბარძაში - პატარა გობი
ბარჩხალი - ბრწყინვა
ბარცხენია - ეკლიანი ჩირვეი
ბარჭილი - ყრუ ხმა
ბარჯვი - ბოძი
ბარჯღუა - ზღმეტი
სინათლით დაბრმაება
ბაღმბა - კმაყოფა
ბაღმბული - კმაყოფილი
ბაჯუა - მარცვლის განიაგება
ბაჩაჩია - მშვიდი
ბაბაში - ნაბიჯით სიარული
ბაბაძი - მიზეზი
ბაბდალი - ღინღილი, ჩანჩალი
ბაჭპარია - ბეჭვი
ბაბა - პარაზიტი ერთნაირი
ჯღობა
ბაბაში - იხ. ჯგუჯგუჯაფი
ბაღასნედი - ცული
ბაღეშა - ხეთქა
ბაღეშა - მოარული, მოყალე
ბაღმბა - დაგზნება
ბანი -
ბაჩვი - თოხი
ბაჩსაში - ცემა მძიმე რამით
ბაჩჯვი - მაგარი
ბაჩჯღული - ღრიალი
ბაბარი - მამალი თხა
ბაჩა - ვანა (ванна)

ბეზა - გამოქცეული
ბეძლი - ძველი, ლითონის
ჭურჭელი
ბეჭილია - ყველისაგან
გაკეთებული წნული
ბეჭუა - დაწვნა
ბზინგი -
ბიბა - ჯოხი
ბიპალი - მაგარი
ბიძღვითი - ჩრდილოეთი
ბირა - გალობა, მღერა
ბირაჟა - ამღერება
ბირაჟია - ცდუნება
ბირბული - მუხლი
ბირდუბარდუ - აბდაუბდა
ბირინი - უმიზნოდ აქეთ-იქით
ყურება
ბირკული -
ბირცხა - ფრჩხილი
ბირჯალი -
ბიჭანტი - იხ. ბიჭი;
ფეხის წვერი
ბიჭაკია -
ბიჭიპი - ძერა, ძრაობა
ბიხვალი -
ბიხუა - ჭამა რისამე ერთბაშად
ბიჯგაჟი - დადგმა
ბიჯუა - მიყრდნობა
ბოკონი -
ბონდა - ხიდი
ბონი - სწორი
ბონი - თავმდაბალი

ბონეო - იხ. ბუგა
ბორბოლია - ობობა
ბორბოლიაში შოსა - ობობას
ქსელი
ბორღიში - როტვა
ბორო - სულელი
ბორჩხაჟი - ყვირილი
ბორკალი - მეხი
ბორჯი - ღრო
ბორჯი - შფოთი
ბორჯღიპი - მოუსვენრობა
ძალიან
ბორჯღოლაში - შტოებინი
ბოშუა - მიყრდნობა, მიკობიჯაჟა
ბონო - მოსულელი
ბოქიპი -
ბოჭოჭი - ბეწვი
ბჟა - მზე, რძე
ბჟადაალ - დასავლეთი
ბჟაიოლ - აღმოსავლეთი
ბჟალარა - მზიანი ადგილი
ბჟე - მკავე
ბჟინაჟა - გამზეურება
ბრელი - ბეერი
ბუბა - რეგენი
ბუპი - სკა
ბულიში - ბლის ტყავი
ბულიოსჟა - წაგლეჯა
ბუნა - დაღვრა
ბუნა - რივი
ბურბუ - ღამურა
ბურღლა - ბუმბული

ბურინაშა – გასროლა რაიმე
 ნივთის
ბურსაში – შფოთვა
ბურჩხი – ფატი
ბურძლინი – სიცოცხლის
 ნიშნის გამოჩენა
ბურჭი – ბერწი
ბურჭული – წალდი, ცული
ბუტბუტია – ჭიანჭველა
ბუყაყია – რბილი
ბუხუნი – ფეკილის შესანახი ხისა
ბუჭბურია – თმის აბურძგენა
 შიშისაგან
ბუხურია – მსხვილი

ბ

ბა (ურმის) –
ბაბაჰინჯობა – მძლავრი
 სიცხე
ბაბაჩი –
ბაბმძუა – მზარეული
ბაღარი – ღაფა
ბაღღანება – დაწუნება,
 საყვედურობა, გაკვირება
ბაგალი – ზარალი
ბაჰირალი – სახევეი
ბაჰონფუშა – დაბეზლება
ბაჰონციმილი – დარღვეული
ბაღე – გარეთ
ბაგაღეთ – განზრახ
ბანთხი – ბაყვი

ბანჩი – საყვედური
ბაპაქება – გაამაყება
ბაპაქებული – გაამაყებული
ბარბატი –
ბარბუშული – უბედური
ბარღლა – წვივი, დატევა,
 შეფურება
ბასაშინე – სახსოვარი
ბასაჯობე – შესაძლებელი,
 საზიზღარი
ბაშა – აგება, გადახდა, გზის
 გაგნება
ბაღა – ტენი, ჭკუა
ბაღულება – გამტყუნება
ბახო – შორიახლო
ბახუშება – გაქსუება
ბაჯალი – უშნო სირბილი
ბეზირა – დამღერება
ბეგენია –
ბეღვალა – ბევრი ვალის
 დაღება
ბეღაშა – ჩავარდნა, ჩაქანება
ბეშუა – შკა
ბენთხაშა – დატევა
ბენტირა – დატევა
ბენჯირა – დაწოლა რამეზე
ბერანი – მაგარი ზამთარი
ბერბუში – ღიდი, უშველებელი
ბერბული – გორაობა
ბერე – მჯობნი
ბერთაშა – დართვა
ბერინა – დგომა

ბილასქილელი – მოსაგები
ბილასქილელი(ბიგოქილელი) –
გამოქნა
ბილასქანთაში – ბაჯბაჯი
ბილასქოთაშა – გამორჩენა
ბილასქილელი –
ბილასქილელი – მგორავე
ბილასქი – მოსიარულე, მო-
რული
ბილასქი – სიარული
ბილასქოთა – ოქტომბერი
ბილასქი – ჩამოწოლა
ბილასქი – ზემდგომი
ბილასქი – გამონაცვალე
ბილასქილელი – ძალიან
გრძელი
ბილასქი – გამოდგომა
ბილასქი – აღმოჩენა
ბილასქილელი – აღმოჩენილი,
გამოჩენილი, აღმოჩენილი
ბილასქილელი – გამოქნა
ბილასქი – გაყიდვა
ბილასქილელი – ნარჩენი
ბილასქი – გრძობა, გაგებინება,
შეტყობინება
ბილასქილელი(ბილასქილელი-
ლი) – გადასაგლები
ბილასქილელი – უდღეოდ
შობილი
ბილასქი – მიმწეარი
ბილასქი – ძალიან და მსხვილი

ბილასქი – ხბო
ბილასქი – გადასვლელი
ბილასქი – მოსარჩლე
ბილასქილელი –
გადამგლები
ბილასქი – შენაშალი
ბილასქილელი – ნარჩენი
ბილასქილელი რე –
მკვდრის ფერი ადევს
ბილასქილელი – გათეთრება,
მკვდრისფერის დაღება
ბილასქი – გადახრა, გადაწევა
ბილასქი – შეშლილი
ბილასქი – შეშლა
ბილასქი – გადავარდნა
ბილასქილელი –
გადანობა
ბილასქილელი –
გადანადობა
ბილასქი – ძალიან
გადმოდგომა, გამოსარჩლება
ბილასქილელი – გამოყრა
ბილასქი – გადახლევა
ბილასქილელი – დიდხანს
სტუმრად ყოფნა
ბილასქილელი – გადარჩენა
ბილასქილელი – გადახურვა,
გაწევა
ბილასქილელი –
გადარჩენილი
ბილასქილელი – გადახურვა
ბილასქილელი – გადაღება

- ბინოშუნაშა — გადაღუღება
 ბინოლა — გადატანა
 ბინოქოთამა — გადავღება
 ბინოქოთამალი — გადავ-
 ღებული
 ბინოჩამა — გადაცემა, ხატზე
 გადაცემა
 ბინოჩარქალაშა — ოღნავ
 გადაწვეა
 ბინოჭყორღ — გადაწყდა
 ბინოჭყვადილი — გადაწ-
 ყვეტილი
 ბინოჭყვიღუა — გადაწყვეტა
 ბინოხორაშა — გადასახლება
 ბინოხორინი — გადასახლება
 ბინულა — გადასვლა
 ბინჰე — გრძელი
 ბიორაქაშალი — სახელ-
 დახელო
 ბიორენჯი — დასადგომი
 ბირბოლუა — კუნტა ძელისა
 ბირინი — ვირი
 ბიტა, ბიტალი — მსხვილი
 ფაშვი
 ბიშნაბორა — რჩეული
 ბიშაბორალი — ასარჩევი
 ბიშაბორილი — არჩეული
 ბიშაბორუა — არჩევა,
 არჩევნები
 ბიშალასირი — ამოფხეკილი,
 ამოშლილი
 ბიშანფუშალა — გამოკეთება
 ბიშანსე უნუა — ამორჩევა
 ბიშალა — გატანა
 ბიშაჭულა — გამოცხობა
 ბიშმაბორალი — ამომრჩევი
 ბიშნაბორა — რჩეული
 ბიძღ — გალია
 ბიჯალი — დაბალი და მსხვილი
 ბოჯურღლონილი — ბანჯგე-
 ლიანი
 ბოგვაბვალმერი — ოხერტიალი
 ბოგინბოლირი — გამწვი-
 რიანებული
 ბოღირბილი — გარყვნილი
 ბოღორო — გაბერილი
 ბოღულილი —
 ბოჯიორილი — გაბზარული,
 დახეთქილი
 ბოჯონთალაშირი — გახურე-
 ბული
 ბოთე — ტყისპირი
 ბოთინუა — გასწორება
 ბოთენილუა — შენახება
 ბოლაშა — გაუარდნა,
 შეერთობა, გასროლა
 ბოლირი — დაგეაღული
 ბოლოშა — გვაღვა
 ბოლოლუა — გაპურვა
 ბოლუა — შემოვლება
 ბოპინჯი — საშობაო კვერი
 ბოპიში — კამბეში, კამჭი
 ბომორძბუა — გამარჯვება

ბორბინჯუა – გაგლეჯა
ბონირსუბოლუა –
ბონჯლილირი – გატიკნული,
გავსებული
ბონძირაშილი – გონება-
დაკარგული
ბოსქალა – გარემოცვა
ბოპირელი – აყვავებული
ბოპირუა – აყვავება
ბოშიფელი – იხ. ჟირუა
ბორაჟა – გალანძღვა
ბორაჟუა – მოგერიება
ბორბალი – ხერხემალი
ბორლა – ძრული
ბორლი – ბაყაყი
ბორლილი – გაზრდილი
ბორსაპილი – სავსე
ბორუა – ძიება
ბორჩელი – დაგებული
ბორლიმინაშილი –
ბორჩხილი – გარეცხილი
ბოცხანტილი – გაჭრილი
მცირეზე
ბორტიპილი – დაჭიპული
ბონიოტილი –
ბონოფილი – გაგლეჯილი
ბონოფუა – გაგლეჯა
ბონოფური – შესანიშნავი,
კარგი
ბოტიზა – გაშვება
ბოჟარაქელი –
ბოჟარდაბუა – შუაზე გაჩეხვა

ბოჟმარჩველუა – გაუქცვნა
ბოჟურაჟა – გახურება
ბოჟურაშილი – გახურე-
ბული
ბოჟურუა – მოქუსლუა, გაქცევა
ბოლა – გუშინ
ბოლაჟო – გუშინწინ, გუშინ-
წინისწინ
ბოლაჟოსპარი – გუშინწინისწინ
ლაბით
ბოლიტინაჟა – ღილების
გახსნა
ბოლოზინი – შემოლობვა,
გარსშემორტყმა
ბოლოთამა – გასროლა, გაგდება
ბოჟაჩილი – გაჟანტული
ბოჟინა – გახსენება
ბოჩიკინაჟა – გაშეშება
ბოჩირხინაჟა – გათამაშება
ბოქოქოქო – ქათმის
ხერხემლის ძვალი
ბოჟიბორილი – წერილი
ბოჟაურნაშილი –
ბოჟოს – შარშან
ბოტირკინაჟა – გაჭიმვა
ბოტჟაჟა – დაწესება
ბოტჟაშილი – გაჩენილი
ბოტჟაშილი – დაწესებული
ბოტჟოლადირი – დავიწ-
ყებული
ბოტჟორინი – დატუქსევა
ბოხარცმა – გასკდომა

გოხოლუძე - გახლავარ
 გოხ უაჟა - მიწის შემოყრა
 გოხ ურგუა - განსაზღვრა
 გოხ უშქორილი - გამავე-
 ბული
 გოჯოგაჟა - შეტულება
 გოჯოგელი (გოჯოგაჟილი)
 - მოძულეებული
 გოჯუგაჟა - გამბელოვნება
 გოჯუგაჟილი - გამბელოვანი
 გუ - ჰგავს
 გუდა - ტიკი
 გულა - 1. ბაზარზე გასვალი,
 2. გველენა
 გულირი - გაულენიანი
 გუმორითუაღა - გამოყოფა
 გუმოტანსაჟილი - გამოქან-
 დაკებული
 გუმოტანსაჟა - გამოქან-
 დაკება
 გუნაჟა - დამწიფება
 გუნება - გონება
 გურაჟი - გულადი
 გურაჟა - სწავლა
 გურაჟილი - სწავლული
 გურაჟინი - ქუხილი
 გურიჩაჟა - მიხვედრა
 გურიგაგათ - უგულოდ
 გურიში ესუნაჟა -
 წაქეზება
 გურიჩაჟა - მიხვედრა
 გურიჭყული - გულისხმიერი

გურმატვი - გულშემატკივარი
 გურამტვი - გულწითელა
 (ჩიტო)
 გუჟუა - ჩაგუება (პირში)
 გუჟუ - ურდული
 გუჯუა - დაცობა

ღ

დაბადუ - დაბადებული,
 დამბადებული
 დადი - ბებია
 დაღია - მთავარი სამეგრე-
 ლოსი, უხუცესი
 დათმრუ - დასასრული
 დათხია - მოშორება
 დაჟინება - ჰურობა, დაჭერა
 დალანება - ავად განდომა
 დაღია - ბოლო
 დაგაჟი - კორკიმელი
 დაგორჩილი - შემოდგომა
 დაღინი - ტანტალი
 დაჟანება - დაპატივება
 დარაია - აბრეშუმი
 დარგა - უშობელი თხა
 დარჟილი - მარაო
 დასაბაღი - საკმაო, სამყოფი
 დასანჯარი - სახარბიელო
 დაჩხირი - ცეცხლი
 დახე - ძლივს
 დგადუა - გამოლტვა
 დგინდგვი -

დგუდგუა - დაბუგვა
დუბა - დავა
დუდიბი - ბებერი ქალი
დუდუანია - ბებია ქალი
დუბი - ყველის შესანახი
ჭურჭელი თიხისა
დუენდუერია -
დუინდვალი - წყნარი
დუარა - ლხინი, ქორწილი
დუარაშა - ჭბევა
დუდაქონერი - დუდინაცვალი
დუიობუნა - ჩასხმა პირში
დუიოხონი - დადმართი
დუინაშა - დაკარგვა
დუინაშილი - დაკარგული
დუინასალე - შიგნით
დუინოხ - შიგ
დუიო - ჯერ
დუირბუ - მყვლეუჯვი
დუიშა - შეშა
დუიტალი - ხორციანი
დუიჟიჟინდი - დაკარგე
დუისაში წალაშა - მიწისძვრა
დუნესხ - ფერია ერთნაირი
დო - და (კავშირი)
დობერა - ბარი
დობიჯაშა - დადგმა
დობუნა - დათხევა
დოდუინა - შემზადება
დოდუეშილი - ჩამოხნიქილი
დოჟოჟი - დაბრძანდი
დოთისუა - დაჩემება

დოთოლორაშა - დათვალიერება
დოჟინა - დაწვეა უკან
დოლაშირი - დაცემული
დოლმასორე - მონა
დოლო - ბალახი
დონართინეში - დანაბრუნები
დონაციმა - ნაყარი
დონესაშა - დაცემა
დონესაშილი - დაცემული
დონტირა - დატევა
დონჟპარუა - დაწყობა
დონჯირა - წოლა
დოჟიჟუა - დაურწყება
დოჟლარტაშა - დაცემა
დორდინი -
დორთა - დაბრუნება
დორთინა - დაბრუნება
დორხველი - საკუთარი
დოროშილი - სავსე
დორისუაშა - დაფუძნება
დორთა - დაბრუნება
დორჩაშა - დაგება
დორჩაშაშა - დაყურება
დოსართე - შეღავათი
დოსჟილადა - დარჩენა
დოშა - ნაკვერჩხალი
დოქანცაშა - შერხევა
დოქუნა - მოფარება რისამე
დოქოშაშა - ჩასობა
დორაქალაშა - წაბარბაცება
დორანბაშა -
დორარქაშა - წაბორძიკება

დონინა - სიტყვის დაბარება
დონუანაშა - დარჯობა
დონჟარუა - დაწყობა (ბევრი რამისა)
დონჟაშა - დაწყება
დონჟანაშა - მოშენება
დონჰალაშა - დახვედრა წინ
დონინილირი - საესე, დახუნძლული
დონორე - სასახლე
დონუნა - დაჯდობა
დუნდალა - მეთაურობა
დუნდალაშა - თაოსნობა
დუნდელი - თავთავი
დუნდი - თავი
დუნდირდებული - კადნიერი, თავაგდებული
დუნდობე - თავქვე
დუნდობატირკინაშა - მეტიწრობა
დუნდოშული - თავისუფალი
დუნდოშულე - თავისუფლად
დუნდისეშა - თავისუფალი
დუნდობაშე - თავიდან
დუნდრე - თავთეთრა
დუნლუ - ურქო ცხოველი
დუნრეში - იხ. წკვარაში
დუნრდენი -
დუნჰარას -
დუნდა - მდულარე
დუნია - ვარია
დუნა (დუნაში) - დლე

დუნასუ - დუნასაწაული
დუნაბა - დაგებული წყალი
დუნირაშა - დაგლეჯა
დუნშინი - ცხვირში ლაპარაკი

ე

ე, ეჰე - აი, იქ
ეზრინაო - ეშხინად
ეზუშა - წყლის ამოღება
ეშაზინდუა - ამოთრევა
ეშეშა, თიშეშა, ესხი - ამდენი
ეთეში - ისე
ეთეშათეშვილი - აქაფებული
ეიორთუ - შესახვევი
ეჰალე - ასავალი
ეჰეშათუა - აცრა
ეჰიზირაშა - ყბად აღება
ეჰინა - აწევა
ეჰობრალეშა - ცილისწამება
ეჰოდარეშა -
ეჰომობარეშა - ფეხის წაკვრა
ეჰოშაშინი -
ეჰორთა - წაქცევა
ეჰუნდელუა - კუდის მოგლეჯა
ელა-ბელა - სიგრძით
ელაბერდული - იხ. ელერ-დული
ელადგინი -
ელაბბარელი - ტყავაძრობილი; გამობერილი

ელანი - ბრუციანი
ელანტოვალსა - შიშვლება
სატვერის ან ხმლისა
ელარჯი - ყველშერეული
ლობი
ელართაშვი - აბრეშუმის
ამოსართავი
ელაჩაგა - რჩევა
ელაჩვაბსა - ნისკარტით
ამოთხრა თვალის
ელახ - აღმოსავლეთი
ელმარდულო - უგულოდ
ელმომ - მიღამო
ელნაჩვი - ნარჩევი
ელზგალი - ამომავალი
ელზსაგმთი - სამოთხე
ემალ - ამხლობი
ემმარი - იქ
ემირთუ - ზურგი მაქცია
ემუორამ მუორამ - გამოცანა
ენა - ეს
ენტხაშილი - დაფეთებული
ენჟურსა - გაცურვა
ენმლილირი - საესე
ენფუშვა - ახსნა, განმარტება,
ამოდრობა
ერეზამო - ერთიანად
ერთიმორთი - ყოფაქცევა,
მიმოხვრა
ერიანი (ებრიანი) - ეშხიანი
ერკეზა - აღრიცხვა
ერქევი - აურა, იალქანი

ერქევი ხუნაშილი - აურა-
გაშლილი
ერძილი - თავქარა
ერჟსალა (ერჟარსა) - აჩეა
ერჩინა - გაჩენა
ერჩხილი - არეცხილი
ერციმორი -
ერცქევი - ქურციკი
ერჯი - ვერძი
ერსოშვა - ამოგლეჯა
ერსი - ამღენი
ერულა - აღმოცენება, ახდენა
ერუაშვი - იქიდან
ერუილათუ - აუცილებლად
ერუერი - ისეთი
ერუშა - საესე
ერეშურსა - გალესვა
ერენჯი - ამყლი
ეროთაგა - აჩეშვა, ამოგდება
ერუნა - აყოლა
ერალაშა - ამოწყდომა
ერალსაშა - ამოვლება
ერალალა - ამოლება
ერახინტორსა - ამოჩიქნა
ერახოსსა - აცოცება
ერულა - ასელა
ერანბარსა - იხ. ერხოტუა
ერაჩსა - აჩეა
ერი - ოცი
ერილათა - გზის დაკარგვა
ერაცსა - აწყობა
ერარცსა - არევა

მცხილატა - სასულეში
საჭმლის ნამცეცის ჩასვლა
მჭარუა - აღწერა
მჭვილი - ამწვარი
მჭოფუა - აღება
მხმოსონი - ოღრო-ჩოღრო
მჯარჯუა - აბურბგვნა
მჯგუა - ასეთი
მამე - ქოლა

3

მადმანჯირა - ვერ დაეწევი
მათანძარა - გლახა
მალი - ელვა
მამალინე - ვერ წავალ
მანათ - აუცილებლად
მანაშარი - იშვიათად
მანი - რომ
მარა - ან
მარენო - არ არის? უკეთუ
მართი - არც
მართო - რომ
მარი - უარი
მარკალი -
მარგ - არა
მარჩხილი - ვერცხლი
მუ - მინდორი
მელა - ნუ წახვალ
მელგ - არ წავიდა
მელგ - არ ამოვარდა
მელუა - ბრწყინვა

მეპალუ - არ მოიპოვება
მერწყმი - დიდი
მესისონდ - არ ინძრევა
მემი - არ იქნება
მეშილმბე - არ შეიძლება
მეჩ - ვერ გამოვკვებუთ
მეჭარმ - ვერ მოვესწარით
მითული - ათეული
მინდარო - ადრე, ვიდრე
მირვილი - ტრიალი
მორწყმე - ვხელავ

ზ

ზადუა - კაზმუა (საჭმლის)
ზალაპი - სურვილი
ზანთუა - გაწყრომა
ზარდუა - დატკეცა
ზაშანა - პილპილი
ზგირტ - მოლიპული
ზგუმონჯილი - დაგრეხილი
ზმ - გზათ
ზმბა - გაზაგება
ზელი - დახელილი
ზეაუა (ზორთუა) - გალახვა
ზეაუ - ბლომად არის
ზესძვი - შაშვი
ზეშირი - გზა
ზევითუა - გაწეწვა
ზინდუა - გაწევა, გაჭიმვა
ზირზინი - ხმაურობა
ზირტიკი - ზარმაცი

ზირუა – მობოჭვა, შეკრება
ზისძე – მლაშე, სქელი
ზისხმარი – სისხლი
ზმომთი – ხმაურობა
ზომთონჯი – ზამთარი
ზოჯუა – ბრძანება
ზურა – ლაჩარი
ზლოდაჟა – დახოცვა

თ

თაკარი – ალი
თაკილი – იჭვი
თანაჟა – აღდგომა
თანეჟა – ჭრა
თანთაღმერი – თეთრი
თანჯა – საზღვარი
თარი – სალი
თარნაჰი – ეშმაკი
თარნუჰი –
თარსი – გამოცდილი; ნაესი
თარღია – აშქარა, დასანახი
თარჩია – ჯირითი
თარხვანტია – ღიდგულა
თაძი – აქ
თაძინი – აქაური
თაძიჟა – აქამდე
თახაჟსა – სამშაბათი
თახჟას – ნამდვილად
თახჟი – ნამდვილი
თახჟა – ღლკება
თაჟთ – ღღისით

თაჟთი – ამით, ესეც
თაღი – ცოცხალი, მთელი
თაჟჟარა – საზოგადო გზა
თაჟა – ეს
თაჟჟა – ასეთი
თაღაჟა – მოთქმით ტირილი
თაჟთაღი – ხორციანი
თი – ის, იმ
თია – წილი
თიჯა (თიხხი) – იმდენი
თითი – ისიც
თითხ – თხელი
თიი – ოჯახი
თინა, თინეჟი – ის, ისინი
თინაღი – ამაყი, იხ. ჩინგალი
თინიღი – გასწორებული
თინე – სწორი
თინეჟა – გასწორება
თინჯი – ღინჯი, წყნარი
თირთინი (თირინი) – ჩქარო
ლაჟარაჟი
თზრი – თოელი
თირუა – ცვლა
თირძუა – ბლომად სმა
თირხაღი – მაგარი
თიჟი –
თიღი – მამალი ცხვარი
თიჟი – მისი
თიჟაჟა – მაშინ
თოთაჟი – ეშმაკი
თოთო – ქორთა

თოლიში დოქოთამა –

თვალის ჩაკვრა

თოლუჯალა – თვალყურის

გდება

თოფური – თაფლი

თოჭუ – ბრმა

თუ – გოჭი

თულო – ძირს

თულონი – ქვემოთური, ქველა

თუთა – მთვარე, თვე

თუთაში – ბნელა

თუთძუა – ღაწუა

თუნთი – ღათვი

თუნთური – ღათვეური

თუნც – თოვს

თური – გვარი, ტომი

თუთაშხა – ორშაბათი

თუხუა – რთვა

თძვარშალი – ფრქვევა

თძვეშაში – იხ. რეუაფი

თძუთძუა – გალახვა

თხითხუ თითხ – თხელი

თხირი – მათხოვარი

თხილუა – დარაჯობა

თხირი – თხილი

თხირინი – ფრუტუნი

თხირიში – შუთი

თხოგალი – ჯამუში

თხოგელუა – ჯამუშობა

თხოზინი – ღებნა

თხოლო – თხლე

თხუხუ – თხმელა

თხუხური – ჩირქი

თხუალა – თხოვნა

ო

იბკორინე – ვიშეოფინე

იღლანო (მარღას) – ის (არ იყოს)

იგაუ –

ინა – ის

ინაშარი – ის კი არა

ინი – ძირს

ინოკიკინი – დაჩემებული ყურება

ინორიშინი – დაშტერება

ინოქოთამა – ჩაგდება

ინოქუნაშა – ჩაყვანა

ინწრა – ვიწრო

ინჭა – ჭა

იოლი – ადვილი

ირღიხას – ყველგან, ყველა მიწაზე

ირი – ყოველი

ირიათო – სულ

ირო – მარადის

ირონიანი – სამარადისო

ირო რინა – მუდამ ყოფნა

იროშოთ – სამარადისოდ

ირუელი – ყველაფერი

ისტაფულა – უარი

ისინდი – ისარი

იშენი - მაინც

იშენიშენი - მაინცღამაინც

კ

კაბეტი - დიდი

კაბრა - ყდა

კაზლა - ძველი მარილიანი
გადაუქნელი ყველი

კათა - კაცები

კათაშა - შერევა

კათუა - კრება, იხ. შაყარუა

კაპა - ახალუხის შესახვევი
ლილი

კაპაბი - იხ. წკონდა

კაპალმბა - საუზმობა

კაპილარი - ეკალი

კაპუა - ნაყვა

კაპუტო - ხის ურო

კალამია - ღერო (შიბაქი)

კალი - კენჭი

კალიში ხოთამა - კენჭისყრა

კანდიორი - ამაყი

კანკალე - ზოგიერთი

კანკალეშა - ხანდახან

კანჭი - ბოლო

კაპისონი - ვაზის ჯიშე

კაპუნობა - სალოცავი დიდი

კაპუტი - მაგარი

კაში - ბაჟი (წისქვილში)

კარაპანო - პირდაპირ

კარაჩხა - კალათა

კარბუზი - ურდული

კარკაშუა - დახვევა

კარკაცი - ხმაძალალი
სიცილი

კასუა - ტკეპნა, გატენა

კატუჯვარი - ღურბელა

კალუ - კავი

კაშუა - ხენეშა

კაჩხუ - იხ. ჩაყვა

კაჭაბი - ლეკვი

კაჭა - გარჩეული ნიგოზი,
კაკალი

კაჭაბე -

კაჭალე - წვივი

კახმა - მეძრუშე

კამინი - იხ. კილოთა

კამუა - გაპენტვა

კერი - ტახი

კერკელაშა - გორაობა

კერკელი - გორაობა

კერკუცი -

კეში - ნეზევი

კვართირი - მჭრელი

კვათუა - ჭრა

კვაკვე - პატარა რამ წვეს

კვანჭილი - საგანგებოდ
გაკეთებული, მოხდუ-
ნილი

კვარჯალი - საშველი

კვარკვალა - მრგვალი

კვარტი - წიხლი

კვარჩხანი - მარცხენა

კვარჩხი — უკულმართი
კვარყხი — ტყემლის წვენი
კვატა — იხვი
კვალა — პატარა ნაჯახი
კვატილი — ჩახლართული
კვამკვა — ხის ჩაქერი
კველა — დაბალი გრძელი სკამი
კვერი — ჩაქერი
კვეტა —
კვეტი — წერილი
კვიკვილი — პატარა სიმრგვალე
კვინჭიხე — გავა
კვიფიფი — მუწუკი
კიდაჭი — ბაღლინჯო
კიღუ — კოდლა
კითი — თითი
კჷ — რკო
კიჷი — კანაფი
კიკიბე — შხარი
კიკილი — ჩრჩილი
კილა — კლიტე
კილარღვაჷ — გაყრა,
გარჭობა
კიღმარი — დაკეტილი
კილი (ჭანურად კლიმა) —
ცოდვა, ნაკლი
კილი — კონა
კილიშიკილიშა — დაწვრი-
ლებით
კიღმონთხუპი — ურდული
კიღოთი — მოუსვენრობა
კიღუა — დაკეტვა

კინღლი — სალი კლდე, ციცაბო
კინკორა — თხისა და ცხვრის
განაველი
კინი — ისევ, ხელახლა
კინი — უკან
კინჩხი — კისერი
კინოკინა — დაწვეა, უკან დახევა
კიროკილი — ხუჭუჭა
კირღ — კიღია, დამოკიდებული
კირჯა — პატარა ჯოხი ღომის
მოსარეველ
კირუპარუ — ლოცვაა ძველი
კირცხი — სეტყვა
კისმამ — ყველჭირვება
კიჩუა — კეცვა
კიჭოჭია — აკიღო
კიჭიბე — მაგარი
კოგუ — მკვახე
კოღმე — წყლის კალაპოტი
კოთაქონება — მწვერვალთ
მწვერვალი
კოკი — კუნძული
კოკოზინი — წურწურით ღენა
კოკუში — ინდაური
კოლო — მწარე
კოლომია — ხე ერთნაირი
კოშმხი — ის. კონწარი
კონება — მწვერვალი
კონჭარი — მკაცრი
კონჭი —
კოკეშია — კვახი

მაჟარა - ლაფარო
მაჟართია - ფართო
მაჟში (ლმარჟში) - ტური
მაჟა - სწორი
მაჟაში - თამაში
მაჟშა - ომიანობა
მაჟჟარი - სტრიქონი
მახარა - ავადმყოფობა
მახუტი - მატარა ქვევრი
მაგი - საღებავი სილა
მაგი - შლაში
მაგური - ხმალი
მაგლვა - მღვრიე
მაგნი - რეგენი
მაგი - ღორბლი
მატა - ტალახი
მატაში - ტალახიანი ადგილი
მაქინი - მსუბუქი
მაქინას - მსუბუქად
მაქჟა - ნერწყვი
მაში - ავადმყოფი
მაშუანი - ავადმყოფი, სნეული
მაია - გათავება
მაიბუ - რბილი
მაიგალი - იხ. ბორო
მაიბა - გათავება
მაიკვი - მუშტი
მაილუ - ჩეილი
მაინჟი - აკი
მაინჟი - საილენბი
მაირჟგონუა - უშნოდ ჭამა
მაილალი - გრძელი

მაიჟი - ფითრი
მაიში - ნემსი
მაოგონუა - დაფარება
მაონტჟაში - ტალახში
გორაობა
მაოშო - უჭკუო
მაუბა - უბე
მაუბა - იხ. ბორო
მაუუნი -
მაურენჟი - მძინარე
მაური - ძილი
მაურჟში - ღიღი,
უშველებელი
მაურჟუა - დარტყმა
მაზრა - ღერბი
მაზმა - ბრძოლა

მ

მა - მე
მაბაშალი (მაბაშური) -
გადამხდელი
მაგმალი - მამაკაცი
მაღინაშუ - ღაკარგვის
გზაზე მღვობი
მაზშორი - დამზავებული
მაზაკვალი - გრძნეული
მათხილუ - ღარაჯი
მათხოზინე - მღევარი
მაკე (მონკატ) - ორსული
მაკერიჟი - ჭედილა
მაკი - ავადმყოფობა

მაკუნეს ური – შეკვლე
მაღას – მალე
მაღათირე – მონაწილე
მაღგმორი – გეომარი
მანგი – სწორი
მანკორალი – მცოხნავე
მანჩა – ხელა
მავვაბელა – მავლაჯუნა
მაშირუბ – მეორედ გათოხნა
მარა – ერთი კვირა
მარაპა – ფარეხი
მარაშინა – მარიამობა
მარბულა – ქლიავე
მარღიში ბაშა – თავის
დაკერა მადლიერების
ნიშნად
მარღუ – მოზარდი
მარღული – გამზრდელი
მარეხელი – შუამავალი
მარენჯი – არსება
მართაშე – სახადი
მართევი – ბარტყი
მარსხეხელი – მხსნელი
მარულე – ცხენი
მარეხვანი – მარჯვენა
მარეხა –
მარეხალი – კვერცხი
მარეხი – საფეიქრო პატარა
დეტალი
მარღი – ბრუციანი
მარჩული – მმარცველი
მარჭინაია – მბრწყინავე

მარჭინალი – ბრწყინავე
მარჭინდი – ბეჭელი
მასეური – სიო
მავურიმე – ფრინველი
მავშალია – ბულბული
მაშურა – მძლავრი
მდინარება
მაშდორი – იხ. აბარწა
მახალე – ამხანავე
მახვილარი – მკვლელი
მახუჯური – არქანი
მაშვი –
მაჩალარი – ხელისშემშლელი
მაჩამენჯი – მკბენარი
მაჭირღია – ბზიკი
მაჭალი – მკერავე
მაჭარალი – მწერალი
მაჭმერია – (მწერია)
მაჭირსოლი – მერცხალი
მაჭუპი – ყავარჯენი
მაჭუჭი – მაკოცე
მაჭყალი – მწყვეარი
მახარია – გამხარებელი,
მახარე (სახელი)
მახანა – ტოლი
მახაჩალი – მიწის მუშა
მახვამერი – მლოცველი
მახინჯი – ქურდი
მახოქალი – დალაქი
მახორი – კომლი
მახუტია – საალერსო სიტყვა
მაჯინ – მონადირე

მებაჰაჰაშა - გამიზეზება
მეზამა - ღარტყმა
მეღუღე - მოთავე
მენტესალი - ბიჯი
მეჰაკილი - დანიშნული
მეჰენჯი - ურჩი
მეჰინა - წაწევა, მიახლოება
მეჰაუშინი - ძილში ბოდვა
მეღას - მარტი
მეღე - გაღმა
მეღულშია - მოცვი
მენავალე - ფეხის კვალის
მეგბნელი (ნადირის ან
სხვისი)
მენჯოლ - მენავე
მენცარი - მეცნიერი
მენკელი - მასპინძელი
მენკილიშაშა (მენკილიში,
მენკუაშა) - წამატება
მენტაშა - მიახლოება
მენტირა - მოთმენა
მენჯი - მარილწყალი
მენჯირა - მიწოლა
მეორინჯე - მეჯოგე
მერეთი - საოცარი
მერეჰეჰა - მთვარიანი ღამე
მერეჰი - წარღვნა
მერინა - მიღვომა
მერინაშა - მიყენება
მერჰე - ნაკლული
მერთელი - ეშმაკური, ოთურმა
მერჰა - ელვა, ჩქარი, წუთი

მერჩძვანა - შეჩვევა
მერჩძინა - დანიშნენა
მესაჯინე - თვალადი
მესინაჰონი - გულთმისანი,
ბრძენი
მეტყოზა - მიპარვა
მეულა-მოულა - მისულა-
მოსულა
მეძობალე - მეპურე
მეღალა - მიტანა
მეშარე - მგზავრი
მეშხურე - მეცხვარე
მეჰენჯი - მიმყოლი
მეჩამა - მიცემა
მეჩაჟულე - ხარაზი
მეჩინა - შეთვლა
მეჩხოულე - მეძროხე
მეჰინა - მიმატება
მეჰირინაშა - მიღწევა
მეჰიშაშა - მისწრება
მეჰაჰულე - მეჭურჭლე
მეჰჰვალა - გაწყდომა
მეჰვალამა - მიხვედრა
მეჰვამაშა - მილოცვა
მიარე - ძალიან ბევრი
მიარეშას - ბევრჯერ
მიღალალა - წართმევა
მიღვა - ვიღაც
მიტა - არაფერი
მიტო - ქვეშ
მიტოთირსუა - თოვლქვეშ
მოყოლა, ჩამარხვა

მითონთსორუა – ჩათხრა,
ჩამარხვა
მითონბარა – შებერვა
მითონფარტილი –
შედრეკილი
მითონფარტუა – შედრეკა
მიკმატოვალი – მიმზიდველი
მიკოპირილი – მიბმული
მიკოლაჟირი – მივარდნილი
მიკონარგუა (მიკონარგუსუა,
მიკოძოსუა) – დაღუპვა
მიკონფუხვალა – დაღაგება
მიკონტაჟა – მიკარება
მიკოპონსუა – მიყუდება
მიკორთა – მობრუნება
მიკორთელი – მიბრუნებული
მიკორთი-მუკორთი –
მიხრა-მოხრა
მუკოქუნა – ჩაცმა
(ტანსაცმლის)
მიკოჭაჭაჟა – მიკარება
მიკოჭაბუ – მიწებება
მიკოჭაბუა – მიწებება
მიკოჭანაჟა – გახმობა
მიკოჭოქუა – მიზიდვა
მიკოხვილა – გაჭირებაში
ჩაგდება, საშველის არ მიცემა
მინ – ვინ
მინალუ – შესასვლელი
მინახარტვი – მონაწყვეტი,
მონახეთი
მინი – ზოგი, იქით

მინორაგვავა – შეგდება.
მინორთა – გადაბრუნება
მინორინა – ჩასიძება
მინჯე – პატრონი
მიოშუალი – მოსაქსოვი
მიოსე – ამჩნევია
მირსობა –
მირყას – ბლომად
მირცხალი – მკვირებელი
მირძლი – ნოყიერი
მისკალი – წარბაწეული
მიტაცარ – გამალებით ბირბის
მიფში – მივლილი
მიშა – ვისთან
მიშაჯალა – შეხელვა
მიშალაჟა – ბნელა
მიშალალა – შეტანა
მიშაუნაჟა – შეყვანა
მიში (მიშას) – შოგ
მიჩანს – ჩემზე მეტი ხნისაა
მიჭირინაჟა – მიღწევა
მოხბ – მოძელის
(მემკვიდრეობით)
მოგვერდიმ – მონახვერე
მოღვალა – ჩაცმა
მოვარჩხილუა –
მოვერცხილი
მოჟისხირამ – მოსისხლე
მოთა – შეილისშეილი
მოთართუა – გალანძღვა
მოთელი – შეილისშეილის
შეილი

მოინალე – მოსაშახურე
მოკიონტაჟა – თავბრუდახვევა
მოკპარატიწმელი – მოჭახ-
რაკებული
მოკო – ანდაზა
მოლასუა – წაშლა
მოლაჟა – მოუარდნა
მოლე – გამოღმა
მოლეზა – მოვლა ქვეყნის
მონაწი – ჭირნახული
მონდა (მონტა) – მწიფე
მონაპ – მძიმე
მონტეზა – მოკიდება, აგზნება,
ანთება
მონფყილობა – მორთულობა
მონტინაჟა – დაშწიფება
მორაჟა – მორეკვა
მორღია – ნათლია
მორღუ – გამზრდელი
მორთა – გამოხდა (არყის)
მორთაჟა – სახადი
მორია – ძლევა, მორევა
მორსეზა – გამოცდა, მოჩვენება
მორჟია – მოჭევა
მორღა – მთები
მორღეჟა – მორღევეა, მოყრა
მორკბვი – მარჯვე
მორკბვიში – მარჯვნივ
მოსაშინე – მოსახსენებელი
მოსაპინი – დამატება
მოსიროტა – მოსრა
მოსეზა – მოსვენება

მოუბაღე – შტერი
მოჟოტაჟა –
მოტაჟა – მოტყუება
მოქეჟა – იოლად მიჩნევა
მოქინაჟა – თავბრუდახვევა
მოლე – გამოსადეგი (მასალა)
მოქანჯაჟა – პაემანის დანიშვნა
მოშინა – მოხსენება
მოჟაღა – მცირე
მოჩილატა – მოცდენა
მოქინელი – მომატებული
მოქირაჟა – მოჩვენება
მონტეჟა – კრუხი
მოქაქაქაქემელი –
მოჭედილი
მოქკირა – დაბალი ტანის
კაცი
მოქჟულა – გამზითევა
მოქჟულუ – პატარძალი
მოს – გარდა
მოსეამილაჟა – მოხვედრა
მოსეამი – მშველელი
მოსეჟარი – მოსახერხებელი
მოჟგირი – მეგობარი, მოყვარე
ჟუ? – რა?
ჟუარისე – მოახლე
ჟუბორი – რა ღროს
ჟუთა – არაფერი
ჟუთონი – რამე
ჟუქალაჟუ – შემოსავლელი
გზა
ჟუქიჟუქი – ირგვლივ

მუკოლუაზა – მოვლა
მუკონწყუზა – ჩამოხსნა
მუკოძვეჯი (მუკოძუნალი)
 – ტანსაცმელი
მუკულა – გასვლა (დროის)
მუმა – მამა
მუნაზა – ღრუბელი
მუნლი – გავა
მუნორთინაზა – გადაბრუნება
მუნახარაძი – მონაწყვეტი
მუნოუნაზა – გამოჩეკვა
მუნტური – მატლი
მურიცხი – ვარსკვლავი
მურუა – ნაჯახით ჭრა
მუზა (მუსხი) – რამდენი
მუზია – მაყვალი
მუზა – რისთვის, რამდენად
მუზაღალა – შემოტანა
მუზიანი – თავისიანი
მუზუმი – თავ-თავისი
მუჭალა – მასთან
მუხამუზი – ღეზი
მუხვი – თხუნელა
მუხური – კუთხე

6

ნაბაბა – მოსე, ნატკეპანი
ნაბეჭა – ნაწნავი
ნაბორღიზა – ნაბოდვარი
ნაბულუა – დამალვა
 (მიჩქმალვა)

ნადუ – ნაკადი, ტოტი მდინარის
ნაინალ – ნაშახური
ნააკაა თოლი – გუგა თვალი
ნააკაჩხირი – მუგუზალი
ნაკპირუა – გარჩევა
ნაკითხირ – ნაკითხი
ნამთინე – ზოგიერთი
ნანირუი – სანაძლეო
ნანტენჯი – გამოქცეული
ნანწყა – დაბეზლება
ნანწყვი – ჩაქცეული
ნაშირუა – ტყუაბი
ნარღი – გაზრდილი
ნარენჯი – ნამყოფი
ნარუა – მიზეზი
ნარტენჯი – გაქცეული
ნარქაში – ტყლაშანი
ნარძი – ყელი
ნარღი – სინანული, მწუხარება
ნარძი – გამოფიტული
ნასარჯელი – ნაშრომი
ნაუაზი – შთამომავლობა
ნაუსი – ცული შთამომავლობის
ნაუსუმა – შარდი
ნაუსული – საიდუმლო
ნაუსუნევი – ხაჭო, ნადული
ნახართი – ცოლეული
ნაშიბუ – ნაშოვნი
ნაშუა – ნაქსოვი
ნაჩა – ტერფი
ნაჩიბუ – ნათქვამი
ნაჩინებუ – ნაცნობი

ნაცა - თამაში
ნაციაცხელი - ნაერწყალი
ნაცხუა - დარტყმა
ნაძინე - სარგებელი
ნაჭი - კუჭი
ნატარა - ნაწერი
ნატყლოფუფ - სარუქარი,
ნაწყალობევი
ნახა - ნაშობი
ნახანდი - ნაშრომი
ნახარი - ნაზოვეი
ნახელე - ნახელაევი
ნახეძეძე - შრომის ფასი,
ხელფასი
ნახვაჭა - ქერქი
ნახვერი -
ნაჯა - ნაძირალი
ნბარა - ტირილი
ნგოლუა -
ნდუაღა - ჩაფლობა
ნდუღაღა - დნობა
ნე - მჭარი
ნელი - ღონე
ნერა - მღორე
ნერჩი - საძირკველი, ფუძე
ნთირუა - თრევა
ნთხუაღა - დაყნოსვა
ნთძირუა - საჭმლის ხარბად
ჭამა
ნიბა - სათალი
ნინაბორკილი - ენაბლუ, ბლუ
ნირბა - უსინდისო

ნირზი - დანაძლევება
ნისორი - გობი
ნიჩვა - ტურწაშვერილი
ნიჩვალი - უშნო სახის
ნიჩვი - დინგი, პირი
ნკალუა - შეტენვა
ნკელუა - ლეწვა
ნკორუა - ცოხნა
ნობი -
ნოდი - დამხმარე მუშები
ნოთე - ჩირაღდანი
ნოლი - ღრბილი
ნორტყი - ცოცხალი ღობე
ნორჩალი - ქვეშაგები
ნოსა - რძალი
ნოსალი - ბიცოლა
ნოსოფი - ნაგლეჯი
ნოტყი - ნადირი
ნოღა - ლელე
ნოელი - ტოტი
ნოეორი - ყრონტი
ნოეური -
ნოშირი - გაცვეთილი
ნოშქარი - ნახშირი
ნოქური - კვალი
ნოქყველი - ნაწყვეტი
ნოხი - ნაჭუჭი
ნოხირი - ნაპარაევი
ნოხორი - ნამოსახლარი
ნოჯი - ნაძვი
ნტინა - გაქცევა
ნუზუ - ნაძვი

ნუზუნონა – ნაძენარი
ნინალა – სამსახური
ნე, ნე – ნუ
ნენძე – ნისკარტი
ნეში – ნავი
ნიაშა – ხანის სიმეტე (მიჩანც
 – ჩემზე მეტი ხნისა)
ნახოლაშა – შეტაკება
ნეშუბა – კუჭის დაცლა
ნეშარი – ბინძური
ნეღილი – მწერის შხამიანი
 ისარი საკებნად
ნეალა (მიწის) –
 მიწისძვრა
ნეპრილი –
ნევირუა – გაპოხიერება
ნეყმა – აქნა
ნეყუმა – იხ. გონჯამა
ნეყმარი (ნეპრილი, ნეალა)
 – დაჭრა, დასერვა
ნეყმარი – მახეზლარი
ნეყულა – ჩაყურყუმალება,
 ჩაძირვა, დაძირვა
ნეყუმა – ბეზლება
ნეშაშა – სწრაფვა, ჩქარება
ნეყულა – გახედნა
ნეშაშა – გამორწყვა
ნეარაშა – ჯავრება
ნეგვირა –
ნეგვირალი –
ნეილო – ჯიქი
ნეოლა – მჭკვარტლი

ნეურუა – ცურვა
ნეღვერი – წინამძღვარი

ო

ობანელია –
ობინეხე – ვენახი
ობირეში – სასიმღერო
ობიშხა – პარასკევი
ობონე – საბანაო
ობუთე – შიიანი ადგილი
ობაშა – სახნისი, კავი
ობაშური – გადასახადი
ობაშალი – სახლის კუნჭული
ობეაზე – ბუდე
ობოლოზე –
ოლა – ფიცრული დიდი სახლი
ოლაბაღე – სამშობლო
ოღვიში – სადგისი
ოღეგელი – სადავო
ოდო (ონდო) – სანამღის, სანამ
ოდუდაღე – სათაური
ოდუღია – ძველი სალოცავი
ოთიშური – სათიბი
ოთხონეში – ოთხმოცი
ოპაპალი ძუა – როდინის ქვა
ოპარიე – საქათმე
ოპანეში – საქანელა
ოქო – უნდა
ოკობანელილი –

დახლართული

ორზომლი - საგზალი
ორთა - ბუნება
ორთალი - გასაყოფი
ორთვალი - სახურავი
ორთინაშალი - საბრუნავი
ორთუ - სართავი, უშვება
ორთუხმელი - სასთუმალი
ორინჯი - საქონელი
ორკე -
ორკოლი - დოქი
ორკუ - აკლია
ორნა -
ორო - ჩრდილი
ორტპინი - ბოსტანი
ორტპინული - ბოსტნეული
ორტყაშუ - სარტყელი
ორძი - ორთქლი, სუნი
ორღაში (ორღე) -
გაუტანელი
ორჩანი - ეჭვიანი
ორჩინელი (ორჩინეში) -
მოხუცებულობა
ორჩუ - საჩვევა
ორჩხე - ქარქში; ქვეერის
გასარეცხი იარაღი
ორცა -
ორცხონჯი - სავარცხელი
ორჭყე - ხელავს
ორხე - ძაღლის დასაბმელი
ოსარკალაია - ბრწყინავი
ოსარსალაია - მოწმეძილი,
სწორი

ოსძალი - საფუტკრე
ოსოგოთე - იხ. ირი ართო
ოსმარჟე - ვახშამი
ოსური - ქალი, ცოლი
ოსურია - ქალაჩუნა, ლაჩარი
ოსური-სქუა - ქალიშვილი
ოსურული - ქალური, დიაცური
ოსქმეპური - შესაბამი,
საქები; შესაფერი
ოსქი - საღორე(ღორის
გასამრავლებელი)
ოსქუ - შენის
ოსხმარი (ოსხირი) -
საძირკველი
ოსხუნური - სარჩენი,
გამორჩეული
ოშარე - ზურგი
ოშარჩხაშუ - სანადირო
ადგილი
ოშაშაშუ - ადგილი, სადაც
ყოველი ჯურის ხალხი
იყრის თავს
ოშეთაშე - საჩჩელი
ოშორალი - თავსაცობი
ოშურჩე - საბძელი
ოშალარი - სათქმელი
ოშამშულაია -
ოშართე - შემოღობილი
ადგილი
ოშოსალი - ცოცხი
ოშუში - წისქვილი
ოღ (თაში) - აარიღა

ოღალზ - ტვირთი
ოღაფულა - საღებავი
ოღილომაია -
ოღორონთე - საღმრთო
ოღურალი - სასიკვდილო
ოღურინაია - ციბრუტი
ოგალეში - საყელო
ოგვილური - საკლავი
ოგია - ნებართვა
ოგო - ღიახ
ოგოშარი - ნაყოფიერი
ოგულეში - კისერი
ოგუნე (ოგვანე) - ყანა
ოგუჯე - საყურე
ოგაბოგა - ხანდისხან, ალაგ-
ალაგ
ოგუპა - ასკეცი
ოგგეში - უღვაში
ოგურამთი - საიქიო, სულეების
თავშესაყარი
ოგძარი - შუათანა
ოგძაშე - საშუალო
ოგძვართალაია -
ოგძურანჯი - საშიში
ოგხომ - დასრეგდა
ოგამთარაია - სასიარულო
ოგამინაია - მკებნარი
ოგამური -
ოგაჩუე - საცეხველი
ოგე - ღილი ყანა
ოგეგეგე - ახალი ყველის
შესანახი

ოგი - ვალი
ოგოგოგო - ტყისკაცი
ოგო-შოგოგო - არეულ-
ღარეული
ოგინილეტ - მოლიკული
ოგოგე - სათევზე
ოგოგელი - სათევზაო
პატარა ნავი
ოციგე -
ოციგეგეგე - საქები
ოფგეგ (ოფგეგე,ოფგე) -
წინდაწინ, წინათ, უწინ
ოტალი -საკერავი
ოტიში - ზურგი, იმედი
ოტი - სჭირს
ოტვალი - დასაწევი
ოტვამე - მანთი
ოტვალგე - სამკვდლო
ოტვოგალი - საჭმელი
ოტვორიე - ხერელი კედელში
ოტნახე - საწნახელი
ოტოროშე - ნესტიანი ადგილი
ოტვმარე - დილა
ოხანდილე - საშრობი
ოხარჩალაია - ჩანჩქერი
ოხვამალი - დასალოცი,
სადღეგრძელო
ოხვამე - სამლოცველო,
საყდარი
ოხე - ამწევი
ოხიოლე - სამხიარულო
ოხიოლეთი - სამხიარულოდ

ოსოლასძირი – მზლი (ცოლის-
ძა ან ცოლისდა)
ოსორი – სამოსახლო
ოსუშალი – ფოცხი
ოჯიმოლი – სამარილე
ოჯიჯე – ბადე

კ

კანეში – ყურძნის ერთგვარი
ჯიში
კანტალი – ფოთიალი
კანჯი – შხამი
კანჯუა – იხ. წყველა
კაპა – მღვლეული
კაკანფჟვილი – ცული გზა
კაკუ – ბაბუის მამა
კარანა (ს ორთუ) –
ბობოქრობს
კატენი – ბატონი
კატენი-ტკორალა –
ბატონყმობა
კიტი-კატუ – წერილმანი რამ
კატული – ფათური
კახვალი – დახრილად
სიარული
კიჯალა – პირობა
კეკი – ამაყი
კენჯე (კენჯერე, კინჯა) –
თავმსხვილი
კერეში – ქაფი
კერო – მკეახე

კიანი – სურვილი
კით – გეყავით
კეჯინი (კეჯემა) – პატივი
კილაბანი – სწორი
კინტი – ჩვარი
კიკინი – ტუნშეკვრით, ჩუმად
კიკუ – ტუჩი
კირი (კეული) – ყვავილი
კირსელი – ნათლიდედა
კიშქოსალი – პირსახოცი
კიჩვანი – მარხვა
კიჯგიმე – თავქვე
კიჯი – პირი, საპირე
კოკორი – ზვირთი
კოტიკა – ფუქსავატი
კოტიკი – ჩხირკედელაობა
კოტინი – ხელის გაწვდენა
კრული – ძროხის ზურგის
ჩრჩილი
კუნცუ – მყავს
კუროსქუა – გატეხვა
კუროხილი – დაგრეხილი
კუტორილი – დაგლეჯილი
კუსა – კუხიანი

ქ

ქამუა – გრძნებით შეკვრა
ქამული – გრძნებით შეკრული
ქაქუა – არამჭრელი რამით
გაჭრა რისამე
ქარნეჩი – ორმოცი

შაშხა - კერა
 შენთელი - ბრწყინვა
 შეშღები - კურიჭინა
 შვაბუ - გომბეშო
 შვარშვალი - ბლომად რაიმე
 სითხის ღენა
 შვატილი - უშნოდ შეკერილი
 შვაპური - ქაფი
 შვაპურა - აქაფება
 შვაშვი - ღორბლი
 შვერი - ბლახბულახი სველი
 ში - ბაღლა
 შინი - ზედა
 შინოსება - აზნაური
 შიშინაფილი -
 შიშირო - ორ-ორად
 შიშლაში - შეუძლოდ ყოფნა
 შირი - ორი
 შიროში - ორასი
 შიშვა - ხელით გალახვა
 შუშინაშა - იხ. ჭუშინაშა
 შუშინი - ჩქარი სიარული
 შღები - გუბე
 შღვინტი - წვინტლი
 შღირაფილი - მჭკნარი

რ

რაბვი - მახე
 რაბვინი - რქინება, დატაკება
 რალაშა - შეტევა
 რანბუა - დაკეტვა

რანთაში - უშნო სიარული
 რარჯილი - ღონე, ძალა
 რახუა - გაბერტყვა, გააქტნა
 ბაბის
 რაჰათი - ხალვათი
 რბალაშა - ხარშა
 რბალა -
 რბინა - გორვება
 რბულა - 1. გლოვა 2. დარგვა
 რდილი - გაზრდილი
 რდულა - გაზრდა
 რე - არის
 რეშაში - ცემა უროსი
 რეში - კენჭი
 რზამა - დაგზნება
 რთაშა - ყრა ფუტკრის, შეყრა
 სახადის
 რთულა - 1. გაყოფა;
 2. სახლის დახურვა
 3. ფერისცვლა
 რინი - ყოფნა
 რინთალი - გრძელი
 რინთალი - ცეტი
 რინტუ -
 რინჯა - მსხვილი
 რისაში - კბენა, კბერა
 რისშვალი - მაგარი
 რიშალი - ფართე
 რიშვალი -
 რიტხვი - ანგარიში
 რაჰანი -
 რამბა - თელა, დაკლება

სინთუაში - განათებული
 სინჯა - სიძე
 სიპალი - უშვერად მაღალი
 სირუა - პატარა ნაჭერობით
 გაჭრა
 სირძოლი - ლაქუცი
 სირძუა - ლოკვა
 სისანდობა - ნძრევა
 სისთიბინი - უზრდელი
 სზრთხ - ბაწარი
 სპაპინი - ჭარტალი
 სმელენჯი - იხ. ცურუმი
 სო? - სად?
 სოიშა? - სანამლის
 სონდარო - სანამ
 სონი - სადაური
 სორბი - ნელი შუმა
 სოფუა - გლეჯა
 სუ - სელი
 სუპი - ფერდობი
 სუჯუჯი - სამყური
 სუნჯი (სუნდი) - ნამი
 სუნჯუა - დანამუა
 სძა - ფუტკარი
 სძანი - შენი
 სძვამი - ლამაზი
 სძმერი - ქურციკი
 სძმერუა - ხტომა
 სძვინჩალი (სძინჩალი) - იხ.
 ღონიერი
 სძი - ბე

სძიბუ - წისქვილის ქვა
 სძილადა - პორჩენა
 სძირ - შრება
 სძირჯ - შშრალი
 სძლადა - რჩენა
 სძუა - შვილი
 სძუალა - კვერცხის დება
 სძუაქონერი - გერი
 სძური - ლელე
 სხაპი - კაკანათი
 სხაპუა - ცეკვა
 სხუნუა - გასხვლა კენახის

ტ

ტაბაპი - მაგიდა
 ტაბაჩა - 1. შეტიჩარა;
 2. დამბაჩა
 ტალიქი - შიშველი
 ტარკალე - შიშველი
 ტაროფუხადო - ცული ამინდი
 ტატალი -
 ტატი - პაპის დედა
 ტაცალე - იხ. ტარკალე
 ტახანა -
 ტმრტი - ჭრელი
 ტმუია -
 ტპიტპილი - გაბრდღუნილი
 ტპიტმუაფი - გლეჯა
 ტპიშალი - ფართე
 ტიბუ - ცხელ-ცხელი ფაფა
 (ხუმრობით მეგრული ჩაი)

ტბ - თბილი
 ტიოზი - ტრიალი (მინდორი)
 ტირაკალი - უზრდელი
 ტირუ-ტარუ - მითქმა-მოთქმა
 ტკვა - კობე
 ტკიბირი - საცერი
 ტკილი - კლდე
 ტკუმირუა - მტერევა
 ტკუტკარი - ურიცხვი
 ტკუტკარი (ტკუტკარუ) -
 მიტყუებული ფეხებით
 ადგილიდან გადახტომა
 ტონბა - ტბა
 ტორონჯი - მტრედი
 ტრაბუზი - ბელი, ღვირე
 ტრუანტი - სახვეტი
 ციბრუტი
 ტურაუა - შეზნება ცეცხლის
 ტუმინა - მონოტონურად
 ლაპარაკი
 ტუნკი - კომბალი
 ტურინა - 1. ტრიალი
 2. გადახტომა
 ტურტურუ - ტორილა
 ტუტა - ნაცარი
 ტუტილი - გაბრდენილი
 ტუტულა -
 ტყაბარუა - გატყავება
 ტყაში მარა - ტყის
 დელოფალი, ალი
 ტყვი - ტყავი
 ტყვაკალა - ლაყე

ტყვინტყვალი -
 ტყურია - უბრალო, სადა
 ტ - ცური
 ტბინი - წყალობა

უ

უბამბათი - განურჩევლად
 უბამ - უმასხა
 უბინალ - უგრძობელი
 უბუნსლად - თავგანწირული
 უნუთოლ - გაუთლელი
 უნუზარ - გაუშლელი
 უბგომგომ - გასწვრივ
 ულუამგამუ - დაუპატიუებ-
 ლობა
 უზემოთი - უმიზეზოდ
 უზური - უზნეო
 უთური - დაუკერებელი
 უპაჭალა - გარდიგარდმო,
 დიაგონალურად
 უპახალე - უკან
 უპულაში - უმცროსი
 უპულაშიუპი - უმცირესო-
 ბისაკენ
 უპული - შეპლუკ
 უპუელა - ბნელი
 ულა - სიარული
 ულიუ - ულევი
 უპუჯირუ - წარუხორციელი
 უპოსი - უმეტესი

უმოსიხუნი – უმრავლესობი-
საკენ

უმბუნი – სპეციალი (უმტკერი)

უმუნი – მოურიღებელი

უნაველი – უკვალო

უნდელი – მკვანე, უღლეური

უნელი – უცარი

უნეაშობა – უფროსობა

უნეუნი – მოურიღებელი,
უფერი

ურე – უტეხი

ურეინი – უცოდინარი

ურესი – ურევი, უცხო

ურეაშობა – უძეობი, ხარბი

ურე – ბერწი, უმეილო

ურეაშობა – უმნო

ურეანი – უფრო ცხელი;
უარესი

ურეაშობა – ვიგინდარა

ურე – 1. უღელი; 2. აქვს

ურეანი – უკვლევი

ურეანი – უბეღური

ურეანი – ვაშლი

ურე – შავი

ურეაშობა – არაპურადი

ურეანი – უფროსი

ურე – უთხრა

ურეანი – ბინძური

ურენი – ორსული

ურეანი – უზბოობა

ურეანი – უკეთესი

ფ

ფალი – მარტო, აშარა

ფალა – გაფურჩქენა

ფანი – ოჯახი

ფარი – ფული

ფარანი – დრო, ხანა

ფარალი – ბორძიკი

ფარაშა – ჩხრეკა

ფარი –

ფათალი –

ფაშატი – კეცი

ფაში – ძროხის შიგნეული

ფაშატი –

ფაშალი –

ფაშარი – იხ. გეზა

ფაშა – წნელით მოწნული
ქოხი

ფაშა – წენა

ფაშატი – ქორჩო

ფაშაში – დახაშხაშევა

ფაშა – გაჩეკა

ფაშა – გასხვლა

ფაშარი – სეირნობა

ფაშა – ხვაევი

ფაშაშარი –

ფარაში – დაკვამლევა

ფარი – რუხი

ფარესელი – ბნელა, კოტრიალი

ფარე – ლოკოკინა

ფე –

ფეხური - ფურჩი
ფეხი - წელი
ფესტი - ფრთხილი
ფია - ცული
ფიარი (ლაფათი) - ნიჩაბი
ფიაფია - ნაგლეჯ-ნაგლეჯად
ფითი - ფაფა
ფილშარკათ - ბლომად
ფინახარი - ბაგა
ფინია - წერილი (საინი)
ფიონი - აზატი, თავისუფალი
გლეხი
ფირთხი - ბიბილო
ფირტპალი - მოწყენილი
ფირტპე - წერილი თევზი
ფიღვანია - (აქადმყოფობა)
ყბაყურა
ფიყვი ბილართელი -
მოწყენილი
ფიჩალი - ფართე, ღია
ფიჩალი - ფართო
ფიჭვი - წამწამი
ფოქვი - იხ. ჩიბა
ფოთქვი -
ფოქვა - ობი
ფოქვინაფილი - დაობებული
ფოლო - ფლოქვი
ფორონჯი - მტრედისფერი
ფორტვა - ფულურო
ფორუა - დაფარვა
ფორჩა - ტილო

ფოტა - ზეწარი
ფოხალი - კოკა
ფსალა - შარდი
ფსუა - ფრთა
ფსუვა - შარდზე გასვლა
ფუთქურალი - დახვესებული
ფუთქური - ხავსი
ფულირი - დამალული
ფულუა - დამალვა
ფუნა - დულილი, ძროხის
პატივი
ფუნაფა - აღულება
ფუნელი (ფუნაფილი) -
აღულებული
ფურინი - ფრენა
ფური - ცული
ფურკი - კვამლი
ფურტინი - ფურთხი,
გადაფურთხება
ფურტქინი - ჩურჩული
ფურჩა - ბზე
ფურტქალი - ფოთოლი
ფუტი - ელვა
ფუჩი - ფიცი
ფუჩინელი - ნაფიცი
ფუჩხა - ნამტეცი
ფუჯი - ფური

ქ

ქაბულა - უშობელი
ქამენია - გვირილა

მანცაჴი - ნძრეჴა, ღარხეჴა
მართი - თბილისი
მართუა - შეკერა, მიბმა
ერთმანეთთან
მართანი - იხ. გარგატი
მარჴენჯი -
მამალა - ცეტი
მასარი - თიკანი
მასლაშია - ტიკჭორა
მასუ - წვრილი ძვალი
მელონუა - მთქნარება
მერჴეთი - სიცხე
მესატი - ღარიბი
მემე - მსუბუქი
მეშაჴი - ოხერა
მვანთილა - ცხერის ღუმა
მვანთერიშა - ქალაჩუნა
მვანთე - ბლომად სითხე
მვარანთელე - მუცელა
მვარა - მუცელი
მვათალა - ქალაჩუნა
მვერსემი - დიდი, ჩაქცეული
მვეჩერა (მვიჩალი) - ქოჩორა
მვეცერა (მვიცალი) -
დაბალი
მვინჯუა - დამალუა
მვინჯე - როდინი
მვინჯი - ფსკერი
მვირა -
მვიშარი - წყვილი
მვიშორი - ქვიშისფერი
მილუა - თქმა

მიშინუა - კეთება
მიონი - ტრიალი
მირანჯი - მოყაშაგირე
მირსე - ქრისტეშობა
მირსეთუთა - ღეკეშბერი
მირჴე (მარჴამი) - იხ.
წყარამი
მირცა - ქერტლი
მიღე - ბაცილა
მიჩი - იქნება
მიცუცია - თხა
მობალი - პური
მოთი - კიდეც
მოლო - წყარო
მოშოლი - გამბედავი, უაჴეკაცი
მოშონჯი - ქმარი
მორა - არის
მორთუ - ქართველი
მოსუა - გუა
მოჴე -
მოშინაჴილი - ლპობისპირად
მყოფი
მუთეში - ქუთაისი
მუთოლაშა - ლაქუცი
მულა - კოჭლი
მულამური - გრდემლი, ქურა
მუგუ - სელის ფქვილი
მუჴე -
მუჴე - ჯიბლიბო
მუჩონა - ბუნჩარი
მუცი - ქაცვიანი ბუნჩი
მუცონი - შამხნარი
მუცურუა - პატარა

მ

მალუა - დაფუთება, შეშინება
მამასძა - ანგარი
მანდა - ღობე
მანდალა - ბაგლინჯო
მანკი - იხ. ყაბახი
მანძი - მახრა
მანჯა - ჟანგი
მარჯილი - ღონე, ძალა
მართი - ჩონა
მაფილი - შეღებილი
მაფუა - შეღებვა
მატატი - კიბორჩახალა
მატუა - გაკრეჭვა
მეზარი - იხ. ნახკაცა,
ნწყვარი
მერჯულება - გალიზიანება
მეტა -
მეჯი - ღორი
მვა - ლოყა, დაწვი
მვანჯი - 1. ლოყა; 2. ყბა
მვარაში - ღრიალი
მვარდვლი - ფრქვევა,
გიდლის კავი
მვარდვინი - რევა
მვატა -
მვენდუა - გაშოლტვა
მვენე (მვენეი) - გამხდარი
მვენჯი - ჭია
მვერდუ - გაჭილი
მვინჯა - შვიფე
მვითალი - შეჭმუხენილი

მვირალი -
მვირვინაფილი - დამბალი
მიაბი - გრძობა
მილოჟინი -
მივისქობა - ანგარება
მიულაუ - რიურაჟი
მიჟა - დიდი ცეცხლი
მიტინი - სახის დამანჯვა
მვალა - ქონება
მვალიერი - ქონებიანი,
მდიდარი
მოგილი - წნული
მოგუა - წენა
მოლაგა - ქნა
მოლი - ფულურო
მორთაფი, მირთაფი - იხ.
ღვარაფი
მორონთი - ღმერთი
მორღონჯი - ბატი
მულა - მრუდე
მულაჟუა - მიდრეკა
მულერი - მოაჯირი
მუგა (მუმენჯი) - გასული
ღამე, წუხელ
მუნა - ქონება
მუნდოლირი - მიდრეკილი
სირცხვილისაგან
მუნდუა - მიდრეკა შიშისაგან,
სირცხვილისაგან
მურა - სიკვდილი
მურელი - მიცვალებული
მურჯუგა - იხ. ყრუ

ღურუ - სიკვდილის ანგელოზი
ღურღი - შაბნარი
ღზრჴე - ღერძი

ყ

ყაბული - თანხმობა
ყაგა - ხანჯალი
ყაყალი - ყიყინი (ბაყაყის)
ყვანღვინი - იხ. ჩივილი,
ყვეღრება
ყვაკუ - ღორის აკადემოფობა
ყვარიღი - ყვეღული
ყვარყვალი - წურწური
ყვაყვიღი - დასველებული
ყვიაჴი - კნავიღი
ყვინღალი -
ყვინთელი - ყვითელი
ყვინთიღი - მოყვითღურად
ყვისჴიღი - ძე, მომაყალი
ყინტუა - ყლაყეა
ყირჴინი - დაჩემებით მზერა
ყიყალი -
ყიყინაჴიღი - დაგბალი
ყიყინი - ყიყინით ლაპარაკი
ყორყელი - ხახა
ყურჴკი - ნემსის ყუნწი

ღ

ღა - რტო

ღაჯახალა - ვაჟაკობა
ღაჯახი - გღეხი
ღალა - ცოფიანი
ღანჴი - აბრემუმის ჴია
ღაკ - არა
ღელღინი - ღრიალი, ყვირიღი
ღენჯალა - მიყოღა
ღვა - შუბღი
ღვაემორღხიღი - უსირც-
ზვიღო
ღვალღინთა - პიტნა
ღვარია - ყვავი
ღვარღე - თეთრშუბღა, იხ.
აჴანი
ღვაშიტარა - ბედისწერა
ღვაჯა - ყვერა
ღვაჯი - ყვერი
ღვერე - ბრგა
ღვიბალი -
ღვიღირი - მოკღული
ღვიღუა - მოკღღა
ღვინგბი - კისერი, კეჴა
ღვინთაჴი, ჴვინტაჴი -
თვეღეა
ღიღირი - ყიღეა
ღიღო - ვეუზვი
ღინი - ცივი
ღინტ - კრინტი
ღოთაგა - გასროღღა
ღონაჴა - გაყოღა
ღონაჴა - წაყვანა
ღონიღარი - მოსუღი

ჩაპინი - ქველი
ჩანა - ნაყოფის მოსხმა
ჩანთუა - წიხლის კერა,
 ჰანღურის ამოკერა
ჩანკითი - ცერი
ჩარბაზუა - გაქლევა
ჩართი - კიბე
ჩარქაში (ოხარე) - ორივე
 მხრივ შეჭრილი
ჩარქუა - გადაწონვა
ჩარცხა - მოშორება
ჩაჟარია - სიმინდის ღეროსა-
 გან მოღობილი ადგილი
ჩაჟლა - 1. ქალამანი, ფეხსაცმელი;
 2. ქრთაძი
ჩაჩუა - გაცეხვა
ჩაცვირი - ჩოთირი
ჩაჟვა - ხის ღრმა, ხელიანი
 თეჟში
ჩახვია - ჩანთა, ტომსიკა
ჩე - თეთრი
ჩელეხო - ბლომად
ჩენჩი(ო) - ქატო
ჩერიბა - თითისტარი
ჩერეზინი -
ჩერეხი - ნალეკი
ჩერჩელი - თრევა
ჩეჟიერი - სასიკეთო
ჩეჟი - თეთრეული
ჩეჩვა - ფეხის ალაკი
ჩეჩვანი - ქერა
ჩეჟიჟეჟი - ვაზის ჯიში

ჩეჯა - ვერხვი
ჩვაგა - ყანა
ჩვარჩვალუა - დაწვა, გარუჯვა
ჩვინება (ჩუნება) - სულელი
ჩვინებალი - უშნო
ჩვირთუა - ცუდად შეკერვა
ჩვიჩვინაჟილი - დამჭკნარი
ჩიბე - იხ. ბეჩა
ჩიგა - ლაპარაკი
ჩილათირი - შემცდარი
ჩილაშური - ცრემლი
ჩილათა - შეცდომა
ჩილი - ცოლი
ჩინა - შეთვლა
ჩინგალი - უზრდელი
ჩინება - ცნობა
ჩინოდუა - დამაკება
ჩინჩი - წერილი გროში
ჩიორი -
ჩირქე - ფეხი
ჩიქვი - ჩხიკვი
ჩიჩიე - გლახა
ჩიჩინაჟალი - გამხმარი
ჩიჩიხი - ბაბბის გასაჟენტი
ჩიჟვი (ჩიჟვაჟვი) - ჩინჩახვი
ჩიჟონი - ცხვირის დაცემინება
ჩიჩუა - დედალ-მამალი
 ფრინველების შეერთება
ჩოლაგა - მოცლა
ჩოლაშირი - მოცილილი
ჩონჩი - ბინძური
ჩუალა - შენახვა

ჩუანი - ქვაბი
ჩულაღია - მჩატე
ჩუთუ - ცველანი
ჩუნაჟა - ხარშვისას ჩაშუშვა
 (ლომის)
ჩურუა - ცურვა
ჩუპა - ჭიპი
ჩძი - ჩვენ
ჩძიში - ჩემი
ჩძვა - ეშვი
ჩძვალა - ნორჩი
ჩძმონი - პატარა კუნძული
ჩძუვალა - წარგზავნა
ჩზრე - ტალახი
ჩზრძ - ბავშვი
ჩზრძმონუა - თქვლეფა
ჩხზ - ბურვაკი
ჩხანა - მზიანობა
ჩხაპალი - წვრილი წვიმა
ჩხაჟა - ხანის სიმეტე
ჩხე - ცხელი
ჩხეშა - გავა
ჩხვარუა - ღაცეხვა
ჩხვერე - (ავადმყოფობა)
ჩხვერი - ფეტვი
ჩხვინდი - ცხვირი
ჩხომელი - სათევზაო პატარა
 ნავი
ჩხოში - თევზი
ჩხონაჟა - ცხონება
ჩხონჩხი - ღვიძლი
ჩხორია - სხივი

ჩხორი - ცხრა
ჩხოტა - ღაშვებული
ჩხოტუა - გაჩეხვა
ჩხოუ - ძროხა
ჩხურუ - სიცივე

ც

ცააშხა - ხუთშაბათი
ცანცალი - ცახცახი
ცაჟა - ერთი წყება
ცაცაჟი - ნელი ხმაურობა
ცაცაჟი - ნელინელ სიარული
ცაცინი - მოუსვენრობა
ცაცხამუტი - მარჯვე
ცე - ხეა ერთგვარი
ცეში -
ცვანგუა - კენკვა
ცვარი - წვეთი
ციბა - კატა
ციპალი - გამჟვერილი
ციკინაჟა - გამჟვრა
ციგუ - ოფლი
ცინცალი - კნუტი
ცირა - ქალიშვილი
ცირაღილი - მზიარა
ცირქალი -
ციცხოლირი - ფორუბიანი
ცონცი - ნამცეცი
ცორძო - ვიწრო
ცოცო - პატარა ქოთანი
ცუნჯი (ცუნდი) - ნამი

ცუნღუა - დანაძვა
 ცურუ - სურო
 ცჰვარაჟი -
 ცჰვაჟა - ქება
 ცჰინცძ -
 ცჰირა -
 ცჰიგუნტური - ზღმარტლი
 ცხაბარუა - გაკაწრვა, კაწერა
 ცხანა - ჭალარა
 ცხანტი - ყველისა და ხორბ-
 ლის მატლი
 ცხინჯი - სხენი
 ცხირუა - ტუის დაგება
 ცხუკე - ხმელი
 ცხუინი - შუშხუნი

ძ

ძაბუნი - შმიშარა
 ძალაჟი - ძალიან
 ძანძა - ტომარა
 ძარჟუჟა - ლალი
 ძაღარი - ტუნწი
 ძბა - ნაპირი
 ძბაძუა - ღეჭა
 ძბვატილი - დაჩხვლეტილი
 ძბვატუა - ჩხვლეტა
 ძბვირინი - სირცხვილისაგან
 მორიდებით გამოხედვა
 ძბირინი -
 ძმ - ძვეს

ძელი - კუნთი
 ძენძილი -
 ძვარძვალი - გამოხრული
 ძვარძუა - გამოხრა
 ძვაძვალი - ტუნტული
 ძვიძვალი - ბეწვაბურძენული
 ძიბირი - ეკალი
 ძინა - მატება
 ძირაჟა - ნახვა
 ძირბინი - ამაყობა უშნოდ
 ძირბინუა (ძაბარუა) - აჩერა,
 არაღრმად მოხვნა
 ძიუთჟ - ძლივს
 ძიძვა - შარვალი
 ძიცა - სიცილი
 ძონძირი - ძელი, დაგლეჯილი
 ძუბაძი - უზრდელი
 ძლაჟიძუცაჟი - შარვალი
 ძღარუა - მსუბუქად გაჭრა ან
 კვალის გაველება
 ძღვანძღვუა - ძლიერ
 დასველება
 ძღვანძღვალი - ერთიანად
 დასველებული
 ძღვირალი - გლახა სახის
 ძღვირი - გლახა
 ძღირაჟა - ხელში აყვანით
 წაყვანა
 ძღირაძინი - ჭიდაობა
 ძღირაძინი - ბზუკუნით
 ბუზღუნი

წალამური -
წამოწანა - წელი
წანა - წელი
წარწალი - წუხილი
წარწუა - შეკუმშვა, დაწნეხვა
წარჩილი - მოხრილი
წაწონება - გაფუჭება
წაწონება - წახდენა
წაწამი - ძლიან ნელი
ხმაური
წი - წელს
წირი - წლევანდელი
წვანთირი - მახვილი
წვანჯი - მწვერვალი
წვერმინდი - წვერა (თევზი)
წვიწვალი -
წვიწვაჟი - გლეჯა
წიაკაილი - შერული
წივ - ბიჭი
წიკუა - გასერა
წილამური - ბეწვი
წილუა - კრეფა
წუმორინა - ღვომა, წადგომა
წუმოპირაჟა - წამოჩვენება
წინდა - ტუჭყი
წირაჟა -
წორაჟა - გასწრება
წირდაჟი -
წირღვ - გაედინება წვეთები,
შრება

წირწინი - კივილი
წიწი - ხორცი
წიწიკვამპა - ერთმანეთის
თითებით თამაშობა
წიწკაჟი -
წიწკება - ზიზღება
წკა - კურკა
წკალი - თან
წკანტილი - საუცხოოდ
გაკეთებული
წკვარამი - ხრამი
წკვამანი - ხრამი
წკვინტალი - წვერიანი
წკვირალი -
წკიწალი - გამოშწვევად
თავის დამჭერი
წკინტული - სკინტი
წკიპატილი - საესე
წკირი - შამფური, წვერილი
ჯოხი
წკიროწკილი - საუცხოოდ
გაკეთებული
წკირუა - ღაბობა
წკვიპალი - გამოშწვევად
თავის დაჭერა
წკონდა - ანკარა
წკონდა - დაწმენდა
წკუმონტუა - გრეხა
წკჟა - თან
წკახ - წინად
წკოლა - მჭკვარტლი
წკორო - ერთად

ფორფო - თანასწორი
 ფოსოლე - წინ
 ფუ - წელს
 ფუჰალე - მატარა ქვაბი
 ფულა - წახდენა
 ფულა (ფაულა) - გაფუჭება
 ფულირი - წამხდარი
 ფუნბა - სულელი
 ფურაჟა - გზის ჩვენება
 ფურჟა - მწიფე
 ფურუა - 1. დანიშვნა;
 2. დაკვალვა
 ფურფინი - ჭიჭყინი
 ფურფუჟა - გოგირდი
 ფუფელი - ბაჯალლო
 ფყათინი - პრანჭვა
 ფჟარალა - წყალდიდობა
 ფჟითე - გლაჟე
 ფჟიფჟინაჟილი -
 ამჟორებული
 ფჟურბილი - წყარო
 ფჟურიში - კვირისტავი
 ფჟკალს - დასკალი
 ფჟტონი - ბჟენა, ჩქმეტა,
 ფჟმინი - მომავალი
 ფჟმოვალუა - დაყვედრება
 ფჟმოჟუტხონაჟა - აჩქარება
 ფჟრეჟიო - წლეულს

ჭ

ჭა - ჩალა
 ჭაბაჟუა - ტკეპნა

ჭაბუ - წებო
 ჭაბუა - შეწებება
 ჭალა - კერვა
 ჭანი - სქესობრივად სუსტი
 ჭანური - ქვაბი
 ჭანდი - ბუზი, მწერი
 ჭარა - ბელი
 ჭარაჟა - ღირსყოფნა
 ჭარბა - ჭრელი
 ჭარილი - დაწერილი
 ჭარკონია - სმერჩი
 ჭარუა - წერა
 ჭარტულმარი - ჭრელი
 ჭაჟალი - იხ. დაჭალი
 ჭაჟურია - (შაქარი)
 ჭაჭა - თირკმელი
 ჭაჭუა - ძაფზე ასხმა
 ჭახანი - ცოტა ხანი
 ჭჟ - ცოტა (მცირე)
 ჭჟჟითობა -
 ჭჟალა - წველა
 ჭჟალთა - თხმელა
 ახალმოსული
 ჭჟალიკი - ბრჭყალი
 ჭჟალუა - წველა
 ჭჟარუა -
 ჭჟაჭჟინი -
 ჭჟახე - მჟავე
 ჭჟილი - შემწვარი, ნამწვი
 ჭჟინც - წვიმს
 ჭჟიშთარი - ქონით ან ყვე-
 ლით შეზავებული მჭადი

ტვიტაში - დახამხამება
წამწამის
ტზ - ნაწლავი
ტიკორაკული - ფრინველის
კუჭი
ტილა - ახალი კაკლის მწვანე
ქერქი
ტინე - შოლტი, წკნელი
ტირაპილი - დამჭენარი,
ღაღრუჯილი
ტირთი - ხარისა
ტირინაშა - ბილწევა
ტირპალი - გაჭიმული
ტირპუ - ჭიანი ხილი
ტირუტარუ - ბითქა-მოთქა
ტიუ-ტაუ - წერილ-წერილი
ტიშანა - წერილ-წერილი
ტიშე - წერილი
ტიშაშა - მოსწრება
ტიშხ - მოასწრებს
ტიტე - პატარა
ტიტეპითი - ნეკი
ტიხი -
ტიირი - წილი
ტიიტეპიტია - ჭიანჭველა
ტიოტა - წყელი
ტიოლა - გამხდარი
ტიოშური - მჭამელი
ტიორი - ყბა
ტიული - ჭურჭელი
ტიოკა - ხარისა
ტიოკი - ბზის ნაშვნი

ტიორიშა - ხანგრძლივი
წეიძიანი ამინდი
ტიულა - წვა
ტიუბარი - თიხა
ტიუბური - წახლი
ტიუპი - თაგვი
ტიუმეშიგმადანი - ზეგ
ტიუმინაშა - გასროლა
ტიურა -
ტიურტულამი - თალხი
ტიუტელი - ჭინჭარი
ტიუტული - წიწილა
ტიყალა - წყველა
ტიყანა - ღონე, ილაჯი
ტიყანტყუა - ჭყლეტა
ტიყვალა - გაწყვეტა
ტიყვართაში - ჭევა
ტიყვერთი - ლარი
ტიყვერტი - ჭყინტი (ლობიო)
ტიყვინტალი - სათუთი სახის
ტიყვინტურუა - სათუთი სახის
ტიყვინრი - ღელაღი
ტიყილიტუა - სრესა
ტიყიში - მწყეშვი
ტიყიშუა - მწყეშვი
ტიყონდარო - საეპისკოპო
ტიყოლოშა - წყალობა
ტიყოლუა - დაჭრა
ტიყონა - ბუნხარი
ტიყონი - ბუნა
ტიყონტყო - ჭაობი
ტიყორი - მწყერი

ტყორინი - წყრომა
ტყულუა - გამზითვება
ტკტმათი - მარჯვე

ს

საბარვა - ბანდალი
საზირი - შხა
სათე - მაშინვე
სათეხელო - მაშინათვე
საია - ფეხის აცდენა
საპაჟი - კაკუნი
საპო - ფხუკიანი
სალა - შობა
სამი (სამუ) - დანა
სანბა - გიჟი
სანტილი - დახატული
სანჩალი - ხმაღალა
ლაპარაკი
სანტაპა - სუსტი
სარბა - სასალნე, ტვირთი
სარბელი - დატვირთული
სარმბა - მოზოგვა
სართილი - შეკრული
სარი - ფეხებშუა
სარუა - გზის გაკვლევა
თოვლში
სარგბაჯბა -
სარჩალი - ჩქეფა
სარხანი - წნეხი (პრესი)
სატიცი - შობა დილის
საუზმე, პატარძალი

საჟა - სიმეავე
სახუტელი - იხ. ჭარჭულერი
საჟი - ცერცი
სე - ხელი
სეპულე - უხელო
სელმარდი - ხშირი წვიმა
სელუა - ბოსტნეულის
გაწმენდა სარეველებისაგან
სემსქერი - გრძელტარიანი ბადე
სეფორჩა (სეფურჩა) -
სახელო
სეფუა -
სეშაბური - ხელისგული
სეცა -
სეშკული - ღურგლის იარაღი
სამუშაო
სეშკური - გულხელ-
დაკრეფილი
სესუ - პატარა ხელი
სესუნჯობა - მჭედელთა და
ხელოსანთა დღეობა
სეპათხვალე - მარტოდმარტო
სეპალა - კუთნება, რგება
სეპალსე - მარტოხელა
სეპალე - მარტო
სეპამილაჟა - დატაცება
სეპარა - ქაჩალი
სეპარჩენი - ჩოგანი
სეპანტაჟი - წაბიძგება
სეპანცი - ძრაობა
სეპანჯბალი - არშიყოლა
სეპარცა - მუნი

ხვარხვალი (ხვანცალი)– ძრაობა	ხირთინი – ხვრინვა
ხვატარი – მახრა, მღრღნელი	ხირუა – ქურდობა
ხვატუა – ღრღნა	ხიტა – კანი
ხვიჯალი – სიმსუქნით დამრგვალებული	ხიტონუა – გაფცქენა
ხვითო – ჯადო, თილისმა (გველის)	ხიფუა – იხ. წიკუა მოსვრა
ხვილუა – დაპტიმრება	ხიცინი – ლიტინი
ხვიმრა –	ხიჭმუჭუ – წერილმანი
ხვიპი – ღრმა (თეფში)	ხიჭონი – კენა
ხვიჩა – ფართო	ხიჭუ – გიშერივით შავი
ხვიჩალი – გატინებული, მზიარული	ხიჭუმაჭუ – იხ. მეკონ- მოკონი
ხვიხვილი – თხმელის ნაყოფი	ხიხილი – ფუტურო
ხთინნიაბაბი –	ხობორაქულა – სამეფეხი
ხი – ხალხი	ხოჭო – მოხარშული კვერი კონუსის სახით
ხიბა – კარი	ხოქო – ქალა
ხიბუა – შეეგუფება, ქვის ლობის გაკეთება	ხოქუა – მარსვა
ხილი – დარღვეული	ხოლაფა – ხლება
ხიმჟორი – ფოთოლი	ხოლო – კიდე
ხინდა – ჭუჭყი	ხონარი – ხმა
ხინკოლუა – გატეხვა	ხონება – უჭმელობა
ხინტპირი – ხრტილი	ხონჭაბა – ნახევრად მწიფე
ხინტპუა – თლა, ჭრა	ხოპი – ნიჩაბი
ხინტპირი – მურტალი, ჭუჭყიანი	ხოპო – ნიჟარა
ხინჭუა – გამოწმენდა	ხოშო – მსხვილი
ხინჯი – ხიდი	ხორინაფილი – აშშორებული
ხიოლი – მზიარულება	ხორუა – მოსახლეობა
ხიორი –	ხოჭილი – გაწმენდილი ქერქისაგან
ხირჯელი – ფხიზელი	ხოსუ – ქვემძრომი
	ხოსუა – ხოსუა, ლოდვა
	ხოჯი – ხარი

ჯონონ - ჰქვია, ეწოდება
ჯუა - ძუა
ჯუთაჯუთური - პირდაპირი
ჯუმალა - თან წაყვანა
ჯუმამხა - ოთხშაბათი
ჯუნა - კონა
ჯურღონუა -
ჯლა -
ჯლარზ - ჭროლა
ჯღვალქი - ბრჭყალი

ჯღონა - გაგზუნა
ჯღონელი - გაგზუნელი
ჯღონრა - გაძლოლა

ჴ

ჴამენი - ამინ
ჴამონ - ტყბილი
ჴატი (ჴაჴატი!) -
ჴაჴაღუ - მღარე

**დანიელ ჟიჟიას მებრულ-ქართულ სალექსიკონო
მასალებში აუხსნელ სიტყვათა განმარტებანი**

პოეტი და საზოგადო მოღვაწე დანიელ ჟიჟია სულ ახალგაზრდა - 27 წლისა შეეწირა 1924 წლის ავადსახსენებელ რეპრესიებს. გაქრა მომავალი მკვლევრისა და მეცნიერის, დიდებული მამულიშვილის ლამაზი სიცოცხლე.

მის მებრულ-ქართულ ლექსიკონში, რომელსაც უფრო განმარტებითი შეიძლება ეწოდოს („აია“ №1, 1997 წ.) უამრავი უნიკალური სიტყვაა გამოფრული. რამდენიმე ათეული კი განმარტების გარეშე დატოვებული - ცხადია, ავტორმა ვერ მოასწრო ამ ლექსიკონის (მასალების) სრულყოფა.

... დედა წალენჯიხელი მყავდა. თითქმის ყველა სიტყვა დაემორჩილა იმას, რაც „ჩაბეჭდილი“ მქონდა თავში. შევებლე შებევესო ლექსიკონი - განმმარტა აუხსნელი სიტყვები და ამით კი იმ დიდი კაცისადმი ჩემი დამოკიდებულებაც გამოვხატა.

**ინლიკო კვამეხვასკირი,
მწერალი**

ბ - აი - პო

აბჰქოლაშა - ჩოჩქოლი, უწეს-რიგობა

ათოხუშურაშა - თვალის დახუჭვა, ვითომ არ დანახვა

ათოშვიტაშა - ილღიაში ამოღება

აპაპა - თითო-თითო

ამნაჰმენჯი - მსლებელი

ანდაღმბული - სულდგმული

არჰმმი - აქლები

აშატახუა - სიმინდის შერჩევით შეტეხვა

აშახიღირი - წინასწარ დაგეგმილი საყიდლების შეძენისას დამატებითი, გაუთვალისწინებული რამის ყიდვაც. (ეშახიღირი კი გამოსყიდვას ნიშნავს).

აშაჩილათა - შემლა

ბაბაღუშა - უხასიათო

ბენი - დაბუნება (პირუტყვისა რტ.)

ბირკული - რიკული

ბირჯალი - ფართო, ლამაზი სახისა

ბირაშა - ამღერება (ვისიმე)

ბიტაპია - მიწის გადასაზიდი (ორისათვის)

ბიხვალი - მრგვალი, კარგად გამომცხვარი

ბოკონი - ბურჯი სახლისა

ბარბატი - დახვევა

ბეზენია - გაგანია, მცხუნვარე, ცხელი ამინდი

ბვარგვალი - დულილი

ბვიგვალი - მსხვილი

ბვირა - ლამაზი, თვალხატულა

ბიმოქიმიწუა - გამოსაქმება, გამოქნა

ბორაშა – გინება
ბორღინაშვილი – ღია, ულა-
მაზო (პირზე ამბობენ)
ბოსიოტილი – გადასვლებილი
ბოშარაძელი – ფარღალა
დვინდვინი – ღინდგელი
დვინდვინია – უწყინარი კაცი
დორღინი – სიზარმაცე, დროს
გაყვანა
დორღინაშაშა – წაფორხილება
ღლა – ღლე
ეკოშაშინი – უკან მიყოლა
(ბევრისა)
ელაღვინი – ჩაგუბება
მრინი – სახიერი, ღამაზი
მრჩუალა – (ერჩაფა) ალაგება
ლოგინისა
მრციმოღირი – არღვეული,
ღაშილილი
მარკალი – ბრწყინება
ზეაშა – ცემა (უმოწყალოდ)
თარნუკი – საზრიანი (ცეცხ-
ლოვანი)
თიზმა – იმღენივე
თირინი – გადაღვრა
თიში – ზეინი
იმაშ – უარყოფითი ნიშანი (ღიღი
თითის ჩვენებით)
კაკუტი – სახლის სახურავის
მთავარი სამაგრი
კატაბე – დანაყილი ნიგოზი –
სასაცივე მასალა
კონჭი – რიკის ძაფი – რიკი
კონხა – ტყემლის წვენი (ძლიერ
დასქელებული (გაშაეებაშდე)
ხმარობენ ლობიოსათვის)

ლაკარტი – ნესტარი
ლაკარტუა – დაგესვლა
ლაკმატა – ჯოხი, ხილის ჩამო-
საგდება
ლარტყა – ლარტყი (კაკუტებზე
აკეთებენ)
ლაშა – ჩამოვარდნა
ლუმაშტი – ღონღლო, მოსუ-
ლელო
მაქე – მაქე (პირუტყვი)
მარშა – მორქვი, საკერაეი
მანქანის ატრიბუტი
მენკილიში – მიკრა, მიტმასნება
მენკილიშაშა – მიკრა,
მიტმასნება, იქნებ ჩხვლეტაც
მენქუაშა – სქესობრივი,
ჯგუფური ლტოლუა ძალღებისა
მიკოქოსუა – გადაკარგვა
მონჭა – მწიფე
მოქოთაშა – მოკითხვა, მოძებნა
მუნღი – უკანალი, საჯღომი
მუსხი – რამღენი
ნგოლუა – ბევრის ჭამა, თქვეფა:
ნფარიღი – ჩამავებული ბოღით
შავღ შეფერადებული. (ღამპის
შუმა)
ნჯგვინრა – ბრაზიანი სახის კაცი
ობორჯღიქაია – გაურკვეველი,
საწვალეღელი რამ
ობანქღაია – ჩახღართული
საქმე
ობოღოშე – გვალვიანი ადგიღი
ოქოქათელი – შეერთებული
ოქოშღარტიღი – მოუწყსრიგე-
ბელი
ოღონტყაშე – საჭყემაღლო

ოფლარტალანია - გაუმაგრებელი, (უხარისხო ხორცი)
ორამ - ღრიჭო, სიციარიელე
ოქამფუშლანია - ადვილად საღვჯი
ოლილოქანია - ადვილად გასახვი
ოქმვართალანია - ლამაზი, გრძელი თმა (წნელი)
ოთიმუ - საყრელი. თევზის საჭეირითო ადგილი
ოჟონი - წინა, ის რაც დასაწყისი ხდება
ოჭვამე - შესაწყავი (მოწყობილობა)
კმული - ყვავილი
კუროსქუა - გლეჯა, არეუდარევა ყველაფრისა
შიშინაშილი - დაყინებული
რბალუა - მოლობა
რინტ - თხა (ცეტი)
რინჰალი - მაღალი, ლამაზი
რკაპინი - ძაღლისათვის ჩვეული განმეორებადი კენა, იმიტირება ამისა
რღმაგილი - ესეც კბენის სახეობაა
რჭკამული - ღვჯვის ერთი სახე - ქაღებისათვის ჩვეული
რჭკინუა - ახალგარდაცვლილის თვალების დახუჭვა, გაპატიოსნება
სანთა - ღირე
სატიცი - სასხლეტი (კაკანათისა)
სატხზრე - ჭყინტი ყველის დასადები

სახანდილო - საშროში ადგილი (მიწა)
სპისპალი - მორცხვი (პატარაღვიით)
სპინჩალი - ჩაფსკენილი
ტპიტპილი - გაპუტული
ტპუტპუბირი - გადახტომა ერთმანეთს მიდგმული ფეხებით
ტუტულა - ხაპი, სახაპე მასალა
ფოთქვი - ღრბული, ჯილე (თევზების თავშესაყრელი ადგილი). გამოქვაბული
ფუნა - ადუღება
ფუნელი - ადუღებული
ქმრქმეჯი - ეშმაკი, ძლიერ მოხერხებულზე იტყვიან.
ქმეჩმე - დაბალი, ჩია ტანისა
ქმირა - ცხენის სახელია, ფერის მიხედვით შერქმეული
ქმიტალი - პატარა, ჩია
ქირამ - უფსკრული
ქოჟე - სკა (ხისა)
ღმტ(ა)მა - უღლის ატრიბუტი
ღმტა - პირუტყვის ავადმყოფობაა ასეთ შემთხვევაში ვერ იცოხნის, ვერ ჭამს
ღუმა - წუხელ
ჟვიბალი - უშნო, დაბალი, მსხვილი
ჟვინბალი - მაღალი, ცუდი შესახედაობის
ჟიჯალი - შეუხედავი, პატარა
ხილო - (ყვლმ) ლომი (და არა ვეფხვი. „ვეფხვი“ - „ვემხი“ „ვეფხისტყაოსანის“. მთარგმნელ საყურადღებოდ). ყილოს საბურზაყანოში ყვლმ-ს ეძახიან

შვეტიცხე – გრძელი, სუსტი ხე.
 კაცზეც იტყვიან
შვიტალი – სუსტი, მაღალი
 (სიბინდი)
შურაშა – ყნოსვა
შური(ი)ხინჭი – უკმარობა
 (აუღმყოფობა)
შსურბინი – ხმაურით ჩამოყრა
 რისაზე
ჩაპალი – იძულებით გადაად-
 გილება
ჩერეხინი(ნი) – გასრიალება სველ
 მიწაზე
ჩუნება – სულელი
ცირძალი – შეუხედავი, არასერი-
 ოზული სახისა
ც(მ) – თელა
ცმპარაში – მალული გადაად-
 გილება
ცძირა – (ცქეირა) მკვირცხლი
 (პატარა)
ცძინცძე – ჩამონაცვენი, ჩამოც-
 ვენილი
ძბირინი – შემოხედვა არაკეთი-
 ლმოსურნისა, ავი თვალით
ძირბინება – ლაზღანდარობა,
 უშნო სიცილი
ჭკპარაში – უკუნეთი
ჭკპირალი – ამარტავანი, ცული
 შემოხედვის ქალი, მაინცდამაინც
 ქალი
ჭკპიპალი – ხებრე ამარტავანი
ჭკიროჭკილი – ლამაზად
 გამოყვანილი .

ჭიჭკაჭი – საკრავის (ჩონგური,
 ფანდური) ძაფების დასაშენებელ
 ჯოხსაც ეძახიან
ჭმეჭმეობა – მარიამობის წინა-
 დღე, ჭიაკოცნობა
ჭვაჭვინი – გაჭიანურება რისაზე
ჭინი – აუღარი
ჭოქა – ჭოკი
ხაია – ისლისებური მცენარე
 ჭაობებისა, სახლების დასა-
 ხურავად გამოიყენებოდა
ხარბაჭება – ფეხების ზედმეტად
 გამლით მოსიარულე
ხმცა – მცირე რამ საკვები, საკვე-
 ბის მიუღებლობა, უჭმელობა
ხპარხპალი – გადაადგილება
 სილაზე, ქვიშაზე, მოძრაობის
 შეჩინევა, მოუსვენრობა
ხპიპრა – ხერელი
ხინტაქა – ხის გადაჭრა, ან ზედ
 ჭლებების ამოტეფრა
ხიორი – ხმაურით გადაყრა
ხიჭონი – მოკბეჩა, ჭამა
ხუშორუა – ასევე გადაჭრა ხი-
 სა, გადაჭრა საერთოდ
ხუხინი – ხერინვა, კატის კრუ-
 ტუნი
ჯგრონება – მსხვილად ხვნა
ჯღა – ჭოკი. გრძელი კიბე ასასე-
 ლელი
პატ(პაპატ) – მუქარით შემა-
 ხილი

დამატებითი განმარტებანი

დანიელ ფიფიას შესაშური შრომა გაუწევია მეგრულ-ქართული სალექსიკონო მასალის შესაგროვებლად და შესადგენად. მიუხედავად ამისა, ეს საინტერესო ნაშრომი ბოლომდე არ არის მიყვანილი და სათანადოდ რედაქტირებული.

ამ გამოცემაში ავტორისეული მასალა უცვლელადაა დატოვებული იმ შემთხვევაშიც კი, როცა საეჭვოა ესა თუ ის ფორმა ან განმარტება. სამაგიეროდ, გარკვეული ცვლილებები შევიტანე ჩემს დამატებაში (ე.ი. სალექსიკონო ნაწილში). კერძოდ, გავასწორე შენიშნული აშკარა კალმისძიერი და ბეჭდვისძიერი შეცდომები თუ კორექტურა (გინორღვაფა – გიმორღვაფა – გამოყრა ტანზე; ლარტი – ლაიტი – სიმინდი; ოერცა – ორცა – ირიბი; ოლე – ოყე – საყვირი...);

ასახსნელ სიტყვებს ბევრგან მიუწერე პარალელური ფორმები (ადვალა – ეღვალა; ბაკუა – ტაბაკუა; დორცხუაფა – დორსხუაფა; თხუბუ – თხობუ; ოდრო – ორდო; ორჩინელი – ორჩინეში; რღია – ლია; ქვარა – ქორა; ცუნდი – ცუნჯი, სუნჯი; ძღამიქუცამი – ძღაბქუცამი; ჯამპი – ჯაპი...);

განმარტე რამდენიმე განუმარტავი სიტყვა (აშაყიღირი, აბუძოლაფა, აშნაქურა, ბიჭაკია, ბზინგი, ბოკონი; გა, გეგენია, ღურღენი, ღუფარას, ღოჩანგალაფა, ვარკალი, თიფი, ნახვერი, ფოთქვი...);

ვცადე უკეთ განმმარტა ზოგიერთი სიტყვა (აშნახანტი – ფერადი კი არ არის, ალიკვალია; ბულიში – ბლის ტყავიცაა და, საერთოდ, სხვა რამეც ბლის ტყავისაგან გაკეთებული; ბურჭული წალღია და არა ცული; გესერაფა – დაღამება კი არ არის, არამედ – ღამის გასათევად საღმე დარჩენა, გადაღამება...);

ზოგან, სინონიმთა გამოყენებით უფრო ვრცლად განმმარტე სიტყვები (ბარჯგი – ბობიკ არის, სარიცა და საყრღენიც; გოზურგუა

– საზღვრის, სამანის დადება; ღობუნა – დაქცევა, დაღერა სითხისა ...);

ჩემი აზრით, მკითხველისთვის უფრო სასარგებლო იქნება, თუ არ გამოვიყენებთ ნახევარზმონის (ზ), ვინაიდან იგი ართულებს წაკითხვას და ხშირად წარმოგიდგება სრული ზმონის (ი,უ) სახით. ამიტომ ჩემ ნაწილში ყველგან ამოვიღე ზ.

დამატებაში ყველა განმარტების დროს პირველ ადგილზეა მოთავსებული ავტორისეული ინტერპრეტაცია და გამოყოფილია წერტილ-მძიმით, შემდეგ კი წარმოდგენილია ჩემი დამატებითი მასალა (ვინოკინა – გადახრა, გადაწევა; გაწევა, ჭკუიდან შემლა. გიშასხუნუა – ამორჩევა; ამოკრეფა. კერკელაფა – გორაობა; გაგორება, კოტრიალი...)

ყოველივე ამის შემდეგ საბოლოოდ მივიღეთ ქვემოთ წარმოდგენილი დამატება.

გივი ბოჯგუა,
ფილოლოგიის მეცნიერებათა
კანდიდატი

ა

- ა - აივ არის და აპაც
აბუშქოლაშა - არეულობა, არეულობის დაწყება
ადვალა (ელვალა) - თავის-თავზე მიწერაც არის და ამოდებაც (მაგ., ლაგამის ამოდება ცხენისთვის; ალიკაპის, სადრუნჩის ამოდება)
ალაზიმაშა (ელაზიმაშა) - შედარებაც არის და დატოლებაც (გვერდზე ამოდგომა), აღნაზიმეფი - დატოლებული, შეტოლებული, მიტოლებული, დაზმანებული
ალმბა - დალოცვა; დალოცვა კი არის ზეამა. შესაბამისად, ალებური - ზეამილი
ამნაჰმენჯი - თან მოყოლილი უნდა იყოს
ამნახანტი - ფერადი კი არა ალიკვალა, პირწავარდნილი, ზედმიწევნით მსგავსი, ზედგამოჭრილი
ანდანერი - მრავალნაირია
არაშსუტუ - ზღაპრული გმირი, კერძოდ, ამირანია
ართიანწყალა - გამოითქმის აგრეთვე როგორც ართიანწყუმა - ერთმანეთთან
ართიპიჯო - თანახმად კი არ არის, არამედ - ერთპირად, ერთხმად, იქნებ - შეთანხმებულად

- ასაბასა** - სხეული, ტანი; სიძაბუნე უნდა იყოს
ასრმ - აქედანაც არის და აქეთაც. აქედანაც იქნება აურეშე (თაურეშე)
აშალაშა - ჩავარდნა (შუაში, შიგ), შვეარდნა
აშატახშა - აგრეთვე ნიშნავს ჩატეხვას. მაგალითად, ხელში ჩატეხვა
აშახიღირი - შიგადაშიგ ყიდვა (დამატებით) სხვა საყიდელთან ერთად
აშაჩილათა - სხვაში არევა, შეშლა
აშახოლაშა - შიგადაშიგ ჩარევა, შერევა
აშნაჰურა - ნაყმულივეი, შიგადაშიგ ნაყმულივეი
აჟოხვალამა - წინ დახვედრა, წინ შეხვედრა
ახაშო - ხელახლა (ახალშო, კინი)

ბ

- ბაპშა (ტაბაპშა, ჭაბაპშა)** - ტკეპნა
ბარჯზი - ბოძიც არის, სარიცა და საყრდენიც
ბალმბა - კმაყოფაც არის და საკმარისობაც, ბალებული - საკმაო, საკმარისი
ბელმეშა - ხეთქა (ალბათ, შეთანხმებულად)

ხეთქვა); ლეკუა - გარტყმა (ხეთქვა)
ბენდელა - ცოფიანი (მაგ., ძალი)
ბჟჟი - აბაზანა (?)
ბეჭუა - დაწენა (თმისა, ფაფარისა...)
ბზინი - დგიმი (პ. ჭარაია) - საქსოვი დაზვის ნაწილი
ბირაშა - ამღერება
ბირაქული - რიკული, მოაჯირი
ბიტაქი (ბიტაქინა) - ხელნა, ჯალამბარი, საკაცე
ბისუა - მაღიანად ჭამა
ბიჯგაში - დადგმა კი არ არის, არამედ გადადგმა ფეხისა (გინობიჯგაფა)
ბოკონი - ბოკონი (მორის ან ქვის ბოძი, რომელზედაც დაყრდნობილია ოდა სახლის საძირკელის დირეები), სახლის საძირკელის ბარჯგი
ბორღიში - ბოდვა (მაგ., სიზმარში)
ბულიში - ბლის ტყავიცაა და საერთოდ სხვა რამეც ბლის ტყავისაგან გაკეთებული (მაგ., ქვეერის სახურაეი ან ორჩხეში - ქვეერის სარეცხი მოწყობილობა)
ბუნა (ღობუნა) - დაღვრა, გადაქცევა, დასხმა
ბურაქლინი - დაბუეებაც არის (ხელისა, ფეხისა)

ბურაქული - მხოლოდ წალღია (და არა ცული)
ბუძბური - თმის აბურძგენაც არის და ბუსუსის დაყრაც ტანზე

ბ

ბა - ხელნა ურმისა
ბაბაჩი - ზურგის ძვალი, ხერხემალი
ბეპენია (ბენია) - ცეცხლზე იტყვიან (გეგენია დაჩხირი), დიდი ალი
ბეღვალა - ბეერი ვალის დაღება; დაღება საერთოდ
ბენთხაშა - დაცემა; თავდასხმა (მაგ., გამარცვის მიზნით)
ბერე - მჯობნი; დგას
ბესმარაშა - დაღამება კი არ არის, არამედ ღამის გასათეველ დარჩენა საღმე, გადაღამება
ბეშა (სძანი ბეშა) - გამო (შენს გამო); უშენოდ, შედარებით
ბეშბეშა - დაეეევა; ცემა (დაბეგვა, დაეეევა), ხილის (ვაშლი, მსხალი...) დაბეგვა საარყედ
ბეაბანა - საზამთრო წამოსასხამი; აქედან, გეაბანაკი (?) - პალტო
ბეალა (ბოლა) - მთა
ბეალა (ბეალო) - სულ (სულ ქვაც), მთლიანად, სულ მთლად

- გვარგვალაშირი** – აჩუხჩუ-
ხებული; ძალუძად აღულებული,
ათუხთუხებული
- გვარგვალნი** – ჩუხჩუხი; თუხ-
თუხი, ხმაურიანი დუდილი
- გიბუა** – ხარჭუა (მაგ., აბრეშუმის
პარკისა), ცუმა (მაგ., მათრახით)
- გილაღუ** – სასიარულო; გაა-
ფუჭა, წახდინა
- გილანფყუმა** – ჩამორთმევა
(ქონების); ჩამოხსნა
- გილასქიღმღი** – მოსაგები; გა-
მოსარჩენი
- გილასოთაგა** – გამორჩენა (თა-
ვისთვის); ჩამოგდება ზემოდან
- გიმანჯირა** – ჩამოწოლა; ზე-
მით წოლა
- გიმორღვაჟა** – გამოყრა (ტან-
ზე), რისამე გამოყრა შიგნიდან
გარეთ
- გიმორჩქინელი** – აღმოჩენილი;
გამოჩენილი (რაც გამოჩნდა),
აშკარა
- ბინოკინა** – გადახრა, გადაწევა;
გაწევა, ჭკუიდან შეშლა
- ბინონდღულაშირი** – გადა-
ნანობი; გადადნობილი
- ბინორთუალა** – გადახურვა
(შენობის)
- ბინოჟორუა** – გადახურვა; თან-
ხის გაღება მიცვალებულთან
დაკავშირებით
- ბინოჩარძალაჟა** – ოღნავ გა-
დაწევა; გადაჩანჩალება
- ბინეჟი (ბირეჟი)** – გრძელი
- ბიორაგაჟალი** – სახელდახე-
ლო; ხელდასაელები
- ბიშასხუნუა** – ამორჩევა;
ამოკრეფა
- ბიშალაღა** – გატანა; გამოტანა
- ბიშაჭუალა** – გამოცხობა;
კარგად გამოცხობა
- ბოთინუა** – გამართვა, გასწორება
(გალუნულის), პირდაპირ
წასვლა
- ბოთხიღუა** – შენახება; მოვლა,
მწყემსვა
- ბოჟინჯი** – საშობაო კვერი;
გამიღე (მაგ., კარი)
- ბორაჟა** – გაღანძღვა; გინება,
გმობა
- ბორუა** – ძიება; ძებნა
- ბორღიმიანაშილი** – ფართოდ
პირდაღებული
- ბოსოშილი** – გაგლეჯილი; და-
ხეული, გაწყვეტილი
- ბოსძუალა** – გარემოცვა; გაფ-
სკვნა, გაკვანძვა
- ბოჟაჩილი** – გაფანტული;
გაშლილი
- ბოქოთაგა** – გასროლა, გაგდება
(უღროოდ შობა)
- ბოღაჭო (ბოღაჭოს უ)** –
გუშინწინ
- ბოღიტიანაჟა** – ღილების გახ-
სნა; გაღეღვა, მოშლილფება
- ბოჭკურანაშილი (ბოჭკვი-
რინაშილი)** – შუბლ-
შეკრული

ბოჭყორინი – ღატუქსუა; გაწყ-
 რომა
ბოსუაზა – მიწის შემოყრა
 მცენარეზე (მაგ., სიმინდზე)
 გასამაგრებლად
ბოსურბა – განსაზღვრა; საზ-
 ღერის, სამანის დადება
ბოჯუმბა – გამბეღონება (?);
 თან წაყვანა
ბუნაზა (მონღინაზა) – დამ-
 წიფება (?); გვანება, მსგავსება
ბუნება – გონება; ხასიათი
ბურამი – გულადი; გულაანი
ბუჯა – დაცობა

დ

დათხნა (დათხნიება) – მოშო-
 რება (დამორება); დაცალ-ცალ-
 კეება, დათხოვნა
დაძინება – დაკაება, დაჭერა
 (ხელში)
დაღია – ბოლო, დასასრული
 (დღის, კვირის, თვის...)
დახე – კინაღამ
დავებება – ცემა
დაიარაზა – ჭმევა, დაპურება,
 ძოვა
დინაზა – დაკარგვა, აგრეთვე –
 დაღუპვა აქედან, დინაფილი –
 დაღუპული
დინოხ – შიგ, შიგნით
დობიჯგაზა – დადგმა (ფეხის)
დობუნა – დათხევა; დაქცევა,

დაღვრა (სითხის)
დოღბინა – შემზადება; აგრეთვე
 – დაყენება (ღვინის), დადგმა
 (სახლის)
დოქინა – დაწვეა უკან; ასევე
 გვერდზეც, წინაც; აგრეთვე –
 დაშვება (ძირს), დახრა
 (ტოტის), დახვეა (უკან)
დოლაჭირი – დაცემული;
 აგრეთვე – დეარღნილი, დაგ-
 დებული
დონატიზა – ნაყარი; ჩამოყრილი
დონოპარაზა (დონოპარაზა) –
 დაწყობა; დალაგება (ბევრის)
დოქლარაზა – დაცემა;
 დაგდება სუსტიხა, მსუბუქიხა
დორჩაქლაზა – დაყურება;
 მტირალა ბაეშვის დამშვიდება
 (დაწყნარება)
დორცხაზა (დორცხაზა)
 – დაფუნება; საფუძვლის ჩაყრა,
 დაარსება
დოძანაქლაზა (დოძანაქლაზა)
 – შერხევა; განძრევა (ტოტის),
 დარწვევა (აკენისა), ადგილიდან
 დამქრა
დოქუნა – მოფარება რისამე;
 მოხურვა, დახურვა (საბნისა და
 სხვ.)
დოღუჭილი – ჩამოზნექილი
 (სიმძიმისაგან, მაგ., ტოტი);
 აგრეთვე – წარბშეკრული,
 შუბლშეკრული
დოჩანბაქლაზა – ფეხარევით
 სიარული

დუღიბივი (დუღიბივი) –
 თავქვე; აგრეთვე – თავდაყირა,
 თავდაღმა
დურღმანი – ეკლიანი მცენარე,
 მაცვლის ბუჩქი
დურჩმი (დურღრჩმი) – თავთეთრა;
 თავთეთრა
დუშარას – დაუფაროს (ღმერ-
 თმა)

ე

ეპემა – წყლის ამოღება
 (ჭიდან...); სიტყვასიტყვით –
 ამოსხმა
ეპალუ – ასავალი; აღმართი
ეპვათუა – აცრა; აჭრა (ქსო-
 ვილის, თარგის...)
ეპიბირაშა – ყბად აღება;
 ამოჩემა (დაჩაგერის მიზნით)
ეპუღელუა – კულის (ბოლოს)
 მოგლეჯა
ელა-გელა – აღმა-დაღმა (?);
 უსისტემოდ სიარული
ელანი – ბრუციანი (?); ელაში,
 მარლი, ბეცი
ელახ(უ) – აღმოსავლეთი; ზემო
 (აღმოსავლეთისაკენ)
ემირთუ – ზურგი მაქცია; ზუჯი
 ემირთუ – მხარი ამიქცია,
 გვერდი ამიქცია, ამიარა
ემვორამ ვუორამ – გამოცანა;
 ეს რა არის, რა არის (იყო და
 არა იყოს მსგავსია)

ერკება – აღრიცხვა; თელა,
 დათელა
ერძილი – თავქარა; თავქარიანი,
 ქარაფშუტა, ფუქსავატი
მსოფსა – ამოგლეჯა; გლეჯა,
 აგლეჯა
მულა – აღმოცენება, ახდენა;
 ამოსვლა (მცენარისა), აფუება
 (ცომისა)
მუჩილათუ – აუცილებლად (?);
 აუცდენელი
მშალაშა – ამოწყდომა;
 ამოვარდნა, შუაში ჩავარდნა
მჩილათა – გზის დაკარგვა;
 გზაზე აცდენა
მცაცა – აწყობა; კარგად
 აღესვა, აწყობა (საქმისა)
მჯარჯუა – აბურძგენა კი არა
 აშლა (მაგ., თმის)

ვ

ვაშალინი – ვერ წავალ; ვერ
 წამოვალ
ვარკალი – ელვარება, ბრწყინვა,
 ლაპლაპი
ველა – ნუ წახვალ; არ წახვიდე
ველუ – არ ამოვარდა; არ
 ელოდება (ელის)
ვეშალუ – არ მოიპოვება; არსად
 ჩანს, არსად მოიძიება
ვეში – არ იქნება; არ მოხდება
ვეშარამ – ვერ მოვესწარი (?);
 არ დაიწერება. ვერ მოვესწარი

(ველირსეთ) იქნება ვამაჭარეს

ზ

ზვირტუ – მოლიპული; ფეხი
კურავს, სრიალებს
მოლიპულზე

ზვუმონჯილი – დაგრეხილი;
მაგრად შეკრული

ზმლი – დაზელილი; ცომი

ზვირთუა – გაწეწვა; გლეჯა
(კბილებით)

ზინღუა – გაწეწვა, გაჭიმვა; გაწე-
ლვა; მძიმე ტვირთის ზიდვა,
გადატანა

ზირზინი – ხმაურობა; ზმუილი

ზირუა – მობოჭვა, შეკვრა; და-
როვება, ზერვა

ზისხირი (ზისხმრი) – სის-
ხლი

თ

თანბუა – ჭრა; თარგზე აჭრა,
ღამლის დაკვრა

თანთალმარი – თეთრი; გა-
თეთრებული, გაქათქათებული

თარნუკი – იქნებ, თარნაკი –
ეშმაკი

თახვანტია (თარხვანტია,

თახვანტკია) – დიდგულა;
თახვანტი – თხმელის ან
თხილის წკნელი, გულისგან
გაცლილი, იტენება წყლითა და

საცობით, საჩახმაზე ბოლოში
აცობენ ჯოხს, რომელსაც
აწეებიან და ისერიან, როგორც
თოფს (გელიაეა). დიდგულა,
ყრუა ხე, დუდგულა (პჭარაია)

თმლი – ცოცხალი, მთელი; მთ-
ლიანი

თინილი – გასწორებული; გა-
მართული

თირუა – ცვლა; შეცვლა, გაცვლა

თირძუა – ბლომად სმა; მძიმე
ტვირთის ზიდვა, თრევა

თიფი – თივა

თიფკალა (თიფკელა) – მა-
შინ; იმ დროს, მასთან

თუღო – ძირს; დაბლა, ქვემოთ

თუთძუა – დაწვა, დაფუთქვა
(დათუთქვა)

თუთძუა – გალახვა; გაფუფქვა

თუნე (თუნს) – თოეს

თხირი (მათხუალი) – მათ-
ხოვარი

თხირიში – შოთი; გაფხრეწა,
გაგლეჯა, თხილისა

თხუაუ (თხომუ) – თხმელა

თხუაური (თხომური) – ჩირ-
ქი, ბალაში

ი

ინაპარი – ის კი არა და ...

ინი – ძირს; შიგ, შიგნით

ინწუნაწა – ჩაყვანა; ჩატანება,
ჩაფენა

ირი — მარადის; ყოველთვის,
მუდამ
ირონიანი (ირონიანი) —
სამარადისო; სამიღვებო

ქ

კატუა — კრება; შეკრება,
თავშეყრა, შეგროვება
კალამია — ღერო; ჩაღის ღერო,
შიბაკი
კანკალე — ზოგიერთი; ზოგ-
ზოგი
კარაპანო — პირდაპირ (?);
თვალნათლივ, თვალსაჩინოდ,
ნათლად
კარაჩხა — კალანჩხა (პატარა
კალათა)
კარპაცი — ხმაძალა სიცილი;
ტყარცალი, კისკისი
კასუა — ტეკენა (ჭაბაკუა),
გატენვა (თოფის, ტომრის...)
კაშუა — ხენემა; შურიშ კაშუა
— სულის შეხუთვა, კენესა
კაჭა — გარჩეული ნიგოზი,
კაკალი; გარჩეული კაჭალერია;
ფეხბრუდე (მრუდე ფეხებიანი)
კმრკმლავა — გორაობა; გაგო-
რება, კოტრიალი
კმში — ნეზვი (დედალი) კი არ
არის, არამედ მამალი, დაუკოდავი
ლორი, კერატი, კერი.
კილი — კონა (ჩაღის); ნაკლი
კინი — უკან; კინიკინი — გაიწიე

(უკან, გვერდზე), ისევ,
ხელმეორედ
კინკორა (კირკოლა) — თხისა
და ცხერის განავალი
კოკუში (კოკუში, ინდური) —
ინდაური
კონჭი — კოჭი (ტყალი; გათლილი
ძელი; ძაფის დასახვევი ცილინ-
დრი...)
კორიბუა — შეკრება; შეგროვება
კუჩხუა — კვლევა (?), შეკვლე-
ობა; ფერხობა

ლ

ლაპარტი(ა) — საჩხვლეტი
ისარი; სარეველა ბალახი
ლაკვატა (ტახანა) — მოკლე
ჯოხი ხიდან ხილის
ჩამოსაყრელად (სროლით)
ლალუა — წაშლა კი არ არის,
არამედ — ყუფა; წაშლა არის
შალუა. ამავე სიტყვით
აღნიშნავენ მტკივანი ადვილის
მწარედ ფეთქებას
ლამმბა — დაღობა, განზრახვა;
დანამვა, დასველება
ლარტყა — ლარტყა (ოთხკუთხა
ბრტყელი ძელი სახლის სახუ-
რაეისა და სხვა დანიშნულები-
სათვის)
ლაშა — სროლა; გოლაფა —
გასროლა. სროლა — ცოთამა,
ვარდნა (დოლაფა)

ლაჭართია - ფართო;
ბრტყელი
ლეზი - საღებავი სილა; ლია -
მოღურჯო ფერის ტალახი
შალეულის შესაღებად
(პ.ჭარაია), ლეზი
ლია - გათავება; გამოლევა
ლიმბა - გამოლევა

მ

მაზაკვალი - გრძნეული;
მზაკვარი (მზაკველი), ეშმაკი
მაღათირე - მონაწილე;
მეწყვილე, შემცველი, მეგური,
მონაცვლე
მაშირუბა - მეორედ გათოხნა
(მოროდი)
მარაბა - ფარები; თხის საღვობი
(სათხებო)
მარდიში ბაშა - თავის დაკვრა
მადლიერების ნიშნად;
მადლობის თქმა (გადახდა)
მარეხელი - შუამავალი,
მზახალი(?); მაშუალი,
მაჭანკალი
მარინჯი - არსება(?); მცხოვე-
რები (მყოფი)
მარულე - ცხენი; ფეხმარდი,
მარულაში მონაწილე ცხენი
მარძვი - საფეიქრო პატარა
ლეტალი; მაქო (საქსოვი დაზვის,
საკერავი მანქანის ნაწილი)
მარჭინაია - მბრწყინაევი;
ციცინათელა

მარჭინალი - მბრწყინაევი;
მკედრის ხელების დამკრეფი
(გამაპათიოსნებელი)
მახალე - ამხანაგი; ხნით ტოლი
მაჩამენჯი - მკებნარი; რაც ან
ვინც იკბინება
მაჭუჭი - მაკოცე (ალბათ,
ბეშვის ენაზე); მაკოცე არის
ქომაჯული (ქომაჯუნი)
მახანა - ტოლი (ხნით, წლო-
ვანებით)
მახარია - გამხარებელი; მოსა-
ფერებელი, სასიყვარულო
სიტყვა
მახაჩალი - მიწის მუშა;
მთოხნელი
მახინჯი (მახენჯი) - ქურდი
მეზამა - დარტყმა; გარტყმა
მეპაკილი - დანიშნული(?);
ძალიან ცოტა (მცირე). სიტყვა-
სიტყვით - დანაყული
მეპუშინი - ძილში ბოდვა; კვ-
ნესა
მელახი (მელახუ) - მარტო;
ცალკე
მენჭაშა - მიხლოება; მიწე-
ლომა, ჩქარა მისვლა (მისწრება),
მიღწევა
მერამულა - მთვარიანი ღამე;
თუთარჩელა
მერჩინა - დანიშნა; მიჩნა
(ადგილის...)
მეჭირინაშა - მიღწევა; მიწ-
ვლომა

- მეჭკუღე** – მეჭკურჭლე; მეჭკუბოე
მეჭყვამაღა – გაწყლომა; გაწყვეტა
 (მაჟის...)
მითოჩჰარტილი – შედრეკილი:
 შეჭყელეტილი
მიჰამაჭოშალი – მიმზიდველი;
 დამჭერი (კედელთან)
მიჰოლაშირი – მიჰარდნილი
 (ადგილი); ჩამოჰარდნილი
მიჰონარბუა (მიჰონარბუსუა,
 მიჰოქოსუა) – დალუჰეა:
 წყველის გამომხატველი
 სიტყუებოა
მიჰოჭაჭაჭა – მიკარება; თითის
 მსუბუქად მიღება
მიჰოჭაბუ – მიწებება კი არ
 არის, არამედ – მიწებებულია
მიჩანს – ჩემზე მეტი ხნისაა;
 მიღვას (მაგ., ხე)
მიტჰირუა (მოტჰირუა) – და-
 ბალი ტანის კაცი: მოჭრა,
 მოკვეცა
მოღვალა – ჩაცმა (ფეხ-
 საცმლის); მოღება ტალახის
 (ფეხსაცმელზე)
მოვარჩხილუა – მოვერ-
 ცხლილი კი არ არის, არამედ
 – მოვერცხვლა
მოკო – ანღაზა; იგაეი, მინდა,
 ჭკვიანური, ბრძნული
მოლასუა – წაშლა; მოშლა
მოლაშა – მოჰარდნა; მოძრობა
 (მაგ., ტარისა)
მორთა – გამოხდა (არყის);
 მეორედ გამოხდა (ორნახალი
 არაყი იგულისხმება), ფერის
 შეცვლა, გახუნება
მორსება – გამოცდა, მოჩ-
 ვენება(?); ცდა (ველი)
მორჰია – მოქნევა; ცხენის
 გაჭენება
მოსაძინი – დამატება; დასა-
 მატებელი
მოსპანჯა – მოსვენება; დას-
 ვენება
მოსიროტუა – მოსრა; გაწყვეტა,
 გაუღება
მოუბაღე – შტერი(?); ავის
 მქმნელი (ჩამდენი)
მოქმეჭა – იოლად მიჩნევა;
 შემსუბუქება. ქექე – მსუბუქი
მოჰინა – მოხსენება კი არაა,
 არამედ – მოხსენიება
მოჰუალა – მცირე(?); შემოქ-
 სოვა
მოხვამილაშა – მოხვედრა;
 მორტყმა (მიხანში)
მოხმარი – მშველელი; დამხმარე
მოჰბირი – მეგობარი, მოყვარე;
 ნათესაეი
მუარისე (მოარხე) – მოახლე
მუკონფეჰუმა (მიკონფეჰუმა) –
 ჩამოხსნა; გახდა (ტანზე)
მუნდი – გავა(?); უკანალი,
 საჯღომი. გავა ჩხეშა
მუნოუენაშა (მინოუენაშა) –
 გამოჩეკვა (წიწილის);
 შემოყვანა

6

ნაინალ(უ) – ნამსახური
ნარდი – გაზრდილი; ერთგვარი
აღმოსავლური სათამაშო
ნარტენჯი – გაქცეული; განაქ-
ცევი
ნაშხი – ცუდი შთამომავლობის;
ნავსი, გლახა
ნაფუნეფი – ხაჭო, ნადული;
ნადულარი (წყალი, რძე)
ნაჩა (ნარჩა) – ტერფი
ნახჷმარი – ნაგავი
ნაშალა – ჩაფლობა; დახრჩობა,
ჩაძირვა
ნინალა – სამსახური; მომსა-
ხურება
ნიჩვი – დინგი, ცხვირი(?); პირი,
ცხვირპირი, სახე
ნოდი – დამხმარე მუშები; ნადი,
მაშითადი
ნოქური – კვალი; ნაქუსლარი
ნოშქმარი (ნოშქმარი) – ნახ-
შირი
ნოხირი – ნაპარავი; ნაქურდალი
ნობუმა – კუჭის დაცლა;
მოსაქმება
ნაფულა – გახელნა(?); გახელნა
არის ხენდუა

ობანკლანია – შფოთიანი,
შემაშფოთებელი
ობვაჯი – ბუდე; საბუდარი (მაგ.,
ქათმის)
ობოლოფი – გვალვიანი ადგილი
ოლე (უნდა იყოს ოცე) – საყვირი,
ბუკი
ოლენტაფე (ოლენტაფე) –
ტალახიანი გუბე (ტბორი)
ლორებისა და კამწებისათვის,
წუბე, სატალახე
ომათირი – სანაცვლო, შესა-
ნაცვლო; შემცვლელი
ომპა – ჭერში გადებული ხის
ძელი, თავზე
ონდეთ – ონდაე; ძლივს
ონჯალეფი (ონჯალეფი) –
მალლარი, ვაზის ჯიში
ოშდარტალანია – დუნე,
მეტისმეტად რბილი რამ
ორდო (ოდრო) – დილა
ორთვალდი – სახურავი;
დასახურავი (შენობა)
ორთუ – სართავი, უშეება;
აკეთებს
ორნა – ხმა; ორნა ქეიტოლოთუ
– ხმა გაკმინდა
ორჩანი – ეჭვიანი(?); ჯიუტი
(ცხენი, ვირი...), გაქირი, ოჩანი
ორჩინელ (ორჩინეფი) –
მონუცებულობა (სირჩინეუ)
ორტა – ირიბი

ოსარსალაია – მოწმენდილი;
 კრიალა, სლიპი
ოსარაში (ოსორაში) – ვახშაში
ოსძალე (ოსკალე) –
 საფუტკრე
ოსძი (ოსძი) – საღორე
ოსძუ (ოსძვანს) – შვენის;
 უხდება
ოწორალი – თავსაცობი; დასა-
 ფარებელი (რაც უნდა
 დაიფაროს)
ოწურჩე – საბძელი; აქ –
 სიმინდის ფურჩის შესანახი
 ნაგებობა
ოძართე – შემოღობილი ადგი-
 ლი საქონლისათვის
ოძია – ნებართვა; დათანხმება, პო,
 კი
ოწულეში – კისერი კი არა
 საყელა (ოცალეში)
ოშაშე (ოშაშე) – საშუალო;
 შუა
ოჩაშე – საჩაშურე. ჩაშური
 საცეხველია
ოჩი – ვალი(?); მამალი დაუკო-
 დავი თხა, ვაცი
ოჩხილეტი(უ) – მოლიქული;
 სასრიალო ადგილი
ოხმამე – სამლოცველო, საფარი;
 ეკლესია

3

პანტალი – ფოთიალი;
 სულელური ლაპარაკი, პუტუნი

პიპუ – ტური, პირი (ბავშვის
 ენაზე)
პიჯგიმე – თავქვე; თავდაღმა
პოპორი – ზვირთი; ამა თუ იმ
 ბოსტნეულის თავთავი (მაგ.,
 ხახვის)
პოტინი – ხელის გაწველენა;
 მოპოტინება
პუნცუ (პუნსუ) – მყავს
პუროსეშა (პუროსეშა) –
 გატეხვა; მადიანად ჭამასაც
 ნიშნავს
პუტორილი – დაგლეჯილი;
 გაპუტული (ფრინველი)

შ

შამეშა – გრძნებით შეკვრა;
 მოყამეა, უფუროს შეყრა, დაუფ-
 მურება, დაყამეა
შაშე – არამჭრელი რამით
 გაჭრა (რისაშე); შეშეა, მაგრა
 ცემა (დაჟეჟეა)
ში – მალა; ზემოთ
შიშინაშილი – გაჟღენთილი,
 დანესტიანებული
შიშეშა – ხელით გალახვა; სი-
 ლის გარტყმა (გაწვნა)
შირიაშილი – მჭკნარი; დამჭ-
 კნარი

რ

რახეშა – გაბერტყევა; გადენა,

გარეკვა (საქონლის), დაბერტყვა
 (ტოტის)
 რბალშა - გალესილის (დანის,
 ცულის, თოხის) დაბლაგვება
 (პ.ჭარათა)
 რიშაში - ცემა უროსი; ცემა,
 მაგრად დარტყმა, ხათქუნი
 რზამა - დაგზნება; დანთება
 (ცეცხლის)
 რთაშა - ყრა ფუტკრის, შეყრა
 სახადის; ძაფის დართვა,
 ტრიალი
 რინტუ - თხა; ცერცეტა ქალი
 რისაში - კენა, კეჩა; ხმიანად,
 მაღიანად კეჩა
 რაპაინი - ჭარტალი(?)
 რაპება (მრკაპება) - თვლა, კლება
 რპიაში - ყვირილი ქალის,
 კვიილი
 როტუ - ჩაღრმავებული (ადგი-
 ლი); ხევი, ღრანტი, ხრამი
 როშე - სკა; გეჯა, როფი
 რსიოლი - ტრიალი; თავბრუ-
 დახვევა
 რული (ლური) - ძილი, რული
 რღია (ღია) - იღლია
 რშინი - მჭიდროდ არის (იტყ-
 ვიან ტყეზე); სტკენა, უსტკინე
 რცუნალა - თმის ცვენა; ფცქენა,
 ამოგდება, გაჩანაგება (ქვეყნის)
 რჭკინშა - ბრწყინვა, მკედ-
 რისთვის ხელების დაკრეფა,
 გაპატიოსნება

რჯინა - ძლევა; ჯობნა, მორევა
 რჯღიმაში - შერევა(?); ხელე-
 ბის უშნოდ რევა (ფათური)

ს

სატყონდო - სამეგრელოს
 ეპარქია; სატყონდილო
 სმრა (სმრაშა) - მზის დაბ-
 ნელება(?); დაღამება. სერი -
 ღამე
 სვისპალი - წყნარი, მორი-
 დებული, კაწნა, მოხდენილი
 სიპალი - უშეკრად (იჭებ, უსამ-
 კელოდ) მაღალი; სეპერია -
 ერთობ მაღალი
 სოშუა - გლჯვა; ხვეა
 სძა (სძა) - ფუტკარი, სკა
 სხაპი - კაკანათი; იცეკვე, გა-
 დახტი
 სხუნუა - დარჩევა (სიმინდის,
 თხილის, ლობიოსი-), გასხვლა
 (კენახის)

ტ

ტაბაპი - მაგიდა; დაბალი,
 გრძელი, ოთკუთხედი მაგიდა,
 ტაბლა
 ტახანა - მოკლე ჯოხი, რომელ-
 საც ესერიან ხის ტოტს და
 ხილს ჩამოყრიან, ლაკკატა
 ტიბუ - ცხელ-ცხელი ფაფა;
 თბილი

ტკუპორუა - მტკრევა; კბილე-
 ბით ძელის მტკრევა, ტკვერა
ტონა (ტობა) - ტბა
ტუნი (ტურკი) - კომბალი;
 დიდი ჯოხი
ტურაშა - შეზნება ცეცხლის;
 შემის შეკეთება ცეცხლში
ტურინა - 1. ტრიალი(?), 2.
 გადახტომა; სხარტად ხტომა,
 ფრენა

უ

უბნუსძლად (უბნუსკი-
 ლადუ) - თავგანწირული;
 სიტყვასიტყვით - ვერგადარ-
 ჩენილი
უბუთოლ(უ) - გაუთლელი;
 უხეში ადამიანი
უღუკეჟეუ (უღუკეჟე-
 ჯეჟელი) - დაუპატიებლობა
 კი არა - დაუპატიებელი
უკუშელა - ბნელი; სიბნელე
უკოსი - უმეტესი; რაიმეზე
 (ვინმეზე) დიდი
უნაში (ურაში) - უფროსი
უსჰაჰამლა (უსჰაჰამლა) -
 უშნო; ულაშაზო
უსჰური (უსჰური) - ვაშლი

ფ

ფალო - მარტო, აშარა; უმისა-
 კმელოდ

ფალა - გაფურჩქენა; აღმო-
 ცენება, გახარება (მცენარის)
ფაში (ფიზანი) - პროხის
 (საქონლის) შიგნული; ფაში
ფელა - გასხელა; გაკაფვა,
 ბელვა
ფეცხი - წნელი კი არ არის,
 არამედ - ფიჩხი
ფია - ცული (ბავშვის ენაზე),
 გლახა, უვარგისი
ფინია - წვრილი (საინი);
 არაღრმა საინი, პატარა ძაღლი
ფოთძვი - მდინარის უბე ხის
 ფესვებში, დარანი, ჯილე, ბეზო
ფუსა (სუსა) - ფრთა
ფუსმა (სუსმა) - შარდზე გასე-
 ლა (მოშარდვა)
ფურჩა - ბზე კი არ არის, არამედ
 ფურჩი (სიმინდისა)

ქ

ქანცაფი - (გა)ნძრევა; რწევა
 (აკენისა)
ქართუა (ხართუა) - შეკვრა,
 მიბმა ერთმანეთთან; გააწვრა
ქვარა (ქორა) - მუცელი
ქვერსამი - დიდი, ჩაქცეული
 (ადგილი); უშველებელი
ქვირა - კვიცი
ქირნი - ტრიალი(?); მიქნარება
ქირცა (ქირცი) - ქერტლი
ქოფი - ქოცოფე(?), ყოფილა

ძონინაშილი – ლპობისპირად
მყოფი; ობობდებული

ღ

ღანჯა (ღანჯი) – ჟანგი
ღვაჭა – საღეჭელა (საქონლის
ავადმყოფობა)
ღიჭინი – სახის დამანჭვა;
უშნოდ სიცილი, ღრეჭა
ღობილი – წნული, შეღობილი,
შემოკავებული
ღობუა – წენა; შეღობვა, შემო-
კავება
ღოლაგა – ჭა; ქნა, გაკეთება,
ღამართნა
ღოლაფუა (ღულოფუა) –
მიღრეკა; მოღრეკა, მოღუნვა,
ღვარჭნა

ყ

ყვაყვილი – დასველებული;
ძალიან დასველებული,
გალუმბული, გაწუწული
ყვინთილი – მოყვითლურად(?);
ჩაყვინთული(?)
ყიყალი – უშნო, შეუხედავი;
მუცელგამობერილი, თვალბ-
დაყვლებილი
ყიყინი – ბაყაყის, ბატის... მიერ
გამოცემული ხმა, ყიყინით
ლაპარაკი, ყურყუტი

ყ

ყარია – ყვაი. წარმოითქმის
აგრეთვე როგორც ყვარია ან
კვარია. დ.ფიფიასთან წარმოღ-
გენილია კვარიას სახით
ყვინთაში – თვლემაც არის და
ჩაყურყუმალებაც (წყალში)
ყინი – ცივიც არის და ყინულიც
ყოთამა – გასროლაც არის და
დაკარგვაც
ყონაშა – გაყოლაც არის და
წაყვანაც
ყონილი – ნამყენი (ღამყნობილი)
ყონუა – მენა (ღამყნობა)
ყოროშილი – საყვარელი (შეყ-
ვარებული)
ყუმური – ტყემალი, წარმოითქმის
აგრეთვე როგორც ყომური
ყუჯიში მიკოდგუმა – ხრიკიც
არის და ყურის (კუდის)
მობმაც

რ

რახი – ჯერ; მღე
რეჭამაშა – ცული (სამწუნარო)
ამბის შეტყობინება; პანაშეიღზე
მისვლა, მისამბიძრება
რძირატა (შძირატა) – გაქ-
რობა; ჩაქრობა, შრეტა
რძურონჯა – შიშინობა; მოში-
შარი
რურუბუმობა – დიდი ხუთ-

შაბათი; სიტყვასიტყვით — ხმის
ამოუღებლობა

შს ურინაშა — შეწვა; დაშუშ-
ხუნება

ჩ

ჩაქალი — ბორძიკით (ბარბაკით,
ჩიჭიჩით) სიარული

ჩპირთუა — ცუდად (უშნოდ)
შეკერვაც არის და ჩატენვაც,
შეჩურთვა

ჩიშბა — ლაპარაკი; საუბარი

ჩილათირი — შემცდარიცაა,
შეცდენილიცა და გაცდენილიც

ჩინბალი — აწოწილიცაა (იჩინ-
გინანს — აწოწილია)

ჩირქე — ფეხი; ბარკალი

ჩიჰვი (ჩხვირჰი, ჩხვიჰი) —
ჩხიკვი

ჩიჰვი — ქართულადაც ჩიყვია
(ავადმყოფობა)

ჩიჩიხი — ბაშბის გასაპენტი კი
არ არის, არამედ — ბაშბის
თესლისაგან გამწმენდი
ხელსაწყო — ჩიხრიხი. ბაშბას
ჩიჩიხში რომ გაატარებენ,
თესლი ცალკე გამოიყოფა და
გაწმენდილი ბაშბა — ცალკე

ჩხანა — მზიანობა კი არა მზეა
(იგივე ბუა). მზიანი, მზიანობა
იქნება ჩხანაია

ჩხოტუა — გაჩეხვა კი არ არის,
არამედ — გასხებვა, გადახელვა

ც

ცაშა — ერთი წყება; აგრეთვე —
ცალფა (ცაფა ხონუა — ცალფა
ხენა)

ცაცაში — ნელი ხმაურობა;
ცაცუნი (ხელის მიცაცუნება),
ფრთხილად სიარული

ციძინაშა — გაშვერა; აგრეთვე
— მიშვერა, მითითება, თითით
მინიშნება

ციონცი — ნამცეცი; ნამცეცს
ფუჩხა ჰქვია

ცუნდი (ცუნჯი, სუნჯი) — ნაძი
(ცვარი). აქედან, ცუნღუა,
სუნჯუა — დანამვა

ცჰპარაში — ერთგვარი ფრთ-
ხილი სიარული

ცჰიშუნტური (ცჰუშუნტური)
— ზღმარტლი

ცხვინჯი (ცხვენი) — სხვენი

ცხუშინი — შუშუნიც არის (მაგ.,
ღვინისა) და ცხვირის სუსტი
დაცემინებაც

ძ

ძაბუნი — მშიშარა; ძაბუნი,
სიძაბუნე, დაძაბუნებული, დასუს-
ტებული

ძალაში — ძალიან; კარგი, ძალის
მქონე

ძბაძბუა (ძბაძბუა) — ღეჭვა

ძვირინი (ძვპირინი) – უშნო, უადგილო, უტიფარი ყურება. გაკვირვებით გამოხედვა
ძე (ნძე) – ძვეს(?); ძე, შვილი, შთამომავლობა
ძელი – კუნთი; რბილი, უქონო და უძელო ზორცი
ძენძილი (ძენძირი) – დაძენძილი, დაძონძილი
ძინა – მატება; შეძენა
ძონძირი – ძელი, დაგლეჯილი; დაძონძილი
ძღაპიძუცავი (ძღაპუცავი) – შარვალი კი არ არის, არამედ ზღარბია
ძღარუა – მსუბუქად გაჭრა ან კვალის გაღება; სერვა, დასერვა
ძღვანძღვილი – ერთიანად დასველებული; გაღუმპული, გაწუნული
ძვირალი – გლახა სახის; დაბლვერილი
ძღირკინი (რკინეპა) – ჭიდაობა
ძღირკღინი – ბზუკუნით ბუზღუნი; ჯიჯღინი

წ

წამოწანა – წელი; წელიწადი (ერთი წელი)
წანა – წელი; წელიწადი
წვანჯი (წვანლი) –

მწვერვალი; წვეტი, კენწერო
წვიწვაწი – გლეჯა; წეწვა
წირაწა (წირაღა) – დაწურვა დაშრობა
წირაღა – სისველის გაჭობა, გამშრალება წვეთ-წვეთად გაღინებული წყლით, სველი ადგილისათვის თავის არიდება
წიწი – ზორცი (ბავშვის ენაზე)
წკპირალი – უსიამოდ შუბლ-შეკრული
წკირი – შამფური, წერილი ჯოხი; ეკალი, ჩხირი, წკირი
წკიტონი – ბწკენა, ჩქმეტა
წუ (წი) – წელს, ბზე
წულა (წაულა) – წახდენა
წურაწა – გზის ჩვენება; მი-თითება
წურწინი – ჭიჭყინი; წრუპუნი, წრუწუნი

ჭ

ჭაბუა – შეწებება; წებვა
ჭანლი (ჭანჯი) – ბუზი
ჭაჭა – თირკმელი; ყურძნის ჭაჭა (ნარჩენი დაწურვის შემდეგ), ჭაჭის არაყი
ჭაჭათობა – ჭიაკოკონობა (რელიგიური დღესასწაული). კუდიანების ღამე, მარიამობის წინა ღამე, ჭაჭვეთი (პ. ჭარაია)
ჭვალთა (ჭველონი) – ახალამოსული თხმელა

ჭმარუა – ჭრა; საყანოდ გაკაფვა
 და გადაწვა ტყისა
ჭმაჭმინი – თვალის ხამხამი (?)
ჭმინც (ჭმინს) – წვიმს
ჭირინაშა – მიღწევა; მიწვლობა
ჭირშუ – მოასწრებს; მოესწრება
 (ამის გაკეთება)
ჭინი – ჭირხლი, წვრილი თოვლი
ჭოქა – გრძელი ჯოხი, ხარიხა,
 ჭოკი
ჭუალა – წვა; შეწვა, დაწვა,
 ცხობა
ჭუშინაშა – გასროლა; მოსრო-
 ლა (მოქნევით გასროლა)
ჭურა – მწარე კვანი (ხრიკედ
 გამოსაყენებელი)
ჭურჭულამი – თალხი(?);
 წერტილებიანი (ქსოვილი)
ჭუჭირი – ღუდალი; ჭკორი, ნეზვი

ხ

ხათმხოლო – მაშინათვე; იმწამ-
 სვე, უცებ
ხარმბა – მოზოგვა(?); ხარება
 (რისამე), ხარება
 (დღესასწაული)
ხართილი – შეკრული; შეკოჭი-
 ლი, გაბწრული, დახლართული
ხარი – ფეხებშუა(?); ლაჯები
ხარიბაჯება (ხარბაჯება) –
 გვერდზე ფეხებგაწეული
ხარუა – გზის გაკვლევა (თოვლ-
 ში); თოვლის გაკვლევა; თევზის,

ფრინველის, საქონლის
 გამოშიგენა
ხმაულე (ხმაულა) – უხელო
 კი არ არის, არამედ – ცალხელა
ხმუშა – თოკის დახვევა, შეკვრა,
 დაგორგვლა
ხმცა – ლუკმა, ხემსი
ხმხუ – პატარა ხელი (ბავშვის
 ენაზე)
ხმამილაშა – დატაცება; ატა-
 ცება, ხელში ჩაგდება სწრაფად
ხმარა (ხორა) – ქაჩალი
ხმატუა – ღრღნა; კენეტა,
 დატკვერა
ხმილუა – დაპატიმრება; დამწყ-
 ვლევა, წელის დაგუბება გადაკე-
 ტვით (ჩახურვეთ)
ხვიშირა (ხვიშირი) –
 წისქვილის ქვის ზემოთ
 დაკიდებული ძირვიწრო
 ფიცრის ყუთი მარცვლეულის
 ჩასაყრელად
ხვიშირა (ხვიშურა) –
 ნახურეტი ბოკონში
ხილი – დარღვეული; დაშლილი
 სახლი, ხილი (ვაშლი, მსხალი-)
ხინძირი – მურტალი, ჭუჭყიანი;
 დამპალი
ხინჭუა – გამოწმენდა; მოგრო-
 ვება, სწრაფად შეგროვება,
 ფქვილის გაცრისას ზემოთ
 მოქცეული ჩენჩის მოშორება
ხიორი – მიხიორუ – კარგად,
 თავისუფლად, დაუბრკოლებლივ
 მიღის

ხიჭონი – კბენა კი არ არის, არამედ – ჭამა, ციცქნა, კბილის მსუბუქად გაკვრა
ხოლაშა – ხლება(?); შერევა რისაშე, ხალხში გარევა
ხონება – უჭმელობა; ჭამისგან თავშეკავება, მარხვა
ხონო – ნიჟარა(?); მომუშებულ ჭრილობას რომ დაედება კანივით
ხორშა – მოსახლეობა; სახლობა, დასახლება
ხურჯინი – ორთეალის ნაქსოვი ჩანთა (შხარზე გადასაკიდებელი), ხუჯი – შხარი

ჯ

ჯამპი (ჯაპი) – ბოლა; თუთა (თუთის, ფურცლის ხე)
ჯარბაღლი – ქოხი; ძელების, მრგვალი ხეებისგან აშენებული სახლი, ძელური

ჯასთაბარი (ჯასთაბანი) – ვოუტი
ჯაჭვი – ბეწკვი; ჯაჭვი
ჯგურა (ჯგუა) – ნაირი; იმისთანა (თოჯგუა), ამისთანა (თეჯგუა)
ჯინა – ცქერა; ყურება, ცლა (მოცლა)
ჯირბილი – (ჯინჯიშ კიბირი) – ძირის კბილი; ღრბილი
ჯუა – ბუა კი არ არის, არამედ ბუ, დედალი (მაგ., ძაღლი)
ჯღა – გაღივებული თესლის პირველი ფესვი, რომლისგანაც ვითარდება მცენარე; ხვიარა მცენარის სამაგრი ჯოხი

კ

კატი (კაკატი) – შეძახილი (შორისდებული)

David Pipia

MEGRELIAN DICTIONARY MATERIALS

Summary

The reader will acquaint him/herself with an interesting edition of a Megrelian Dictionary: Words adorning Old Georgian vocabulary – unrecorded in other dictionaries – to be found as pearls in the deep layers of the Georgian language.

COLCHIAN SERIES EDITIONS

1. TEA KALANDIA. 2000 Laz Words. Lexicographic Material.

Tbilisi. 2005

2. AKAKI TCHANTURIA. Megrelian First and Family Names.

Tbilisi. 2006.

3. DAVID PIPIA. Megrelian Dictionary Materials. Tbilisi. 2008.

საგამომცემლო ჯგუფი

ეთერ ბაიდოშვილი

ირმა ბერიძე

ლაშა გადელია

ეთერ კვანჭიანი

კახშევ კუდავა

ილია ხელაია

გამომცემლობა არტანუჯი

თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზირი 17 ბ
25-05-22, 91-22-83.

www.artanuji.ge artanuji@artanuji.ge

კოლხური სერია

ბაჟოიცა:

1. თეა კალანდია. 2000 ლაზური სიტყვა. სალექსიკონო მასალა. თბ. 2005.
2. აკაიი ჟანტურია. მეგრული სახელები და გვარები. თბ. 2006.
3. დანიელ ჟიჟია. მეგრული სალექსიკონო მასალები. თბ. 2008.

ბამოსაცემად მზადდება:

1. ანა ჩიქვანაია. მეგრული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი.
2. გურამ ქარტოზია. მეგრული და ლაზური ტექსტები.
3. თეა კალანდია. ლაზური ტექსტები.
4. მერი ინაძე. კოლხეთის ისტორიის ნარკვევები.
5. გივი ელიაშვილი. მეგრული ლექსიკონი.
6. ალიო ყობაღია. მეგრული ლექსიკონი.
7. ნიკო მარი. მოგზაურობა ლაზეთში. რუსულიდან თარგმნა თამარ გეგიაშვილი.